

Täysistunto

Torstai 15.12.2022 klo 10.00—19.48

2.1. Pääluokka 29 Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt esitellään opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala koskeva pääluokka 29.

Pääluokan yleiskeskusteluun varataan tässä vaiheessa kaksi tuntia. — Keskustelu, edustaja Kiviranta.

Keskustelu

10.01 **Esko Kiviranta kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen nyt sivistys- ja tiedejaoston puheenjohtajana pääkohdittain valtiovarainvaliokunnan ehdottamat 11,4 miljoonan euron lisäykset OKM:n hallinnonalan noin 7 700 miljoonan euron budjet-tiosuuteen. Lisäksi totean, että valiokunta ehdottaa kuutta lausumaa.

Suomi on kansainvälisesti verrattuna lukutaidon kärkimaa. Lukutaidon taso on kuitenkin heikentynyt 2000-luvulla. Suomessa on yhä enemmän nuoria, joiden lukutaito ei riitä opiskeluun ja yhteiskunnassa toimimiseen. Kansallisen lukutaitostrategian päätavoitteena on löytää keinot erityisesti heikosti lukevien lasten, nuorten ja aikuisten lukutaidon vahvistamiseen. Valiokunta ehdottaa yhteensä 1 850 000:ta euroa lukutaito-ohjelman toimeenpääntöön, Lukulahja lapselle -ohjelman jatkamiseen ja Nuori Aleksis -raatien järjestämiseen.

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitolle ohjataan 1,2 miljoonaa euroa, josta miljoona euroa koululaisten tasa-arvoisten taidevierailujen toteuttamiseen eli niin sanotun Taidetestaajat-toiminnan jatkamiseen ja 200 000 euroa lasten kulttuurikasvatukseen. Esittävän taidteen esityksiin ja vierailuihin päiväkodeissa, kouluissa ym. ohjataan miljoona euroa.

Elokuvan käyttäminen opetuksessa edistää moniluku- ja medialukutaitoa. Elokuvien julkisen esittämisen lupien hinta on kuitenkin esteenä elokuvien hankkimiselle, ja sen vuoksi käyttölupia on tärkeää hankkia kouluille keskitetysti. Valiokunta ehdottaa 700 000 euroa elokuvaan liittyvien käyttölupien hankkimiseen.

Liikkumattomuudesta aiheutuvien kustannusten vähentämiseksi on tärkeää suunnata toimenpiteitä eri-ikäisiin liian vähän liikkuviin. Erityisen tärkeää on varmistaa Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman jatkuvuus, sillä liikuntatottumukset alkavat vakiintua ja eriytyä jo noin kolmevuotiaasta alkaen. Valiokunta ehdottaa Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman jatkuvuuden turvaamiseksi puolitoista miljoonaa euroa.

Urheilijaeläkkeitä on jo myönnetty talousarvion sallima enimmäismäärä, 16 täyttä eläkettä. Kriteerit täyttävä eläkkeenhakija voi siten joutua odottamaan eläkettä, kunnes joku eläke vapautuu, toisin sanoen eläkkeensaaja kuolee. Valiokunta pitää tärkeänä, että ylimääraisä urheilijaeläkkeitä koskevia säännöksiä tarkistetaan niin, että eläke voidaan myöntää kaikille taloudelliset ja urheilulliset kriteerit täyttävälle.

Turun yliopistolle ohjataan opettajakoulutuksen tutkimusperusteiseen kehittämiseen 600 000 euroa. Kysymys on kahdeksan yliopiston yhteishankkeesta.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

Tampereen Teatterin peruskorjauksen suunnitteluun ohjataan 200 000 euroa ja Meri-Lapin Teatteriyhdistys ry:lle Kemin teatterin toiminnan turvaamiseen 300 000 euroa. TAT-yrittäjyyskasvatuksen teemalle Talous ja nuoret ohjataan 200 000 euroa ja Nuori Yrittäjyys ry:lle 100 000 euroa.

Tekstin talon käynnistämiseen valiokunta ehdottaa 300 000 euroa. Suomen sanataideopetuksen seura ry:lle ehdotetaan 200 000 euroa. Nämäkin varat ohjautuvat osaltaan lukutaitotyön edistämiseen.

Kansallislagerialle ja valtion taideteostoimikunnalle ohjataan yhteensä 200 000 euroa kotimaisten nykytaiteilijoiden taideteosten hankintaan. Vuodesta toiseen rahaa on ohjattu Suomi-kouluille, naisjärjestöille, Vapaa-ajattelijain Liitolle ja Kriittiselle korkeakoululle. Myös seurantaloiden korjausavustukset on muistettu, samoin Sodan ja rauhan keskus Muisti. Rahaa ohjataan myös Käsi- ja Taideteollisuusliitto Taito ry:lle 300 000 euroa ja Karjalan Liitolle 80 000 euroa.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Andersson.

10.06 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Suomen kaltainen maa menestyy vain, mikäli ymmärrämme sivistyksen ja koulutuksen merkityksen. Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön vastuualueilla on ensi vuoden talousarviossa merkittäviä panostuksia laadukkaiden ja tasa-arvoisten palveluiden järjestämisen edellytyksiin sekä niiden kehittämiseen. Hallitus jatkaa näin maamme koulutuksen kunnianpalautusta.

Oppivelvollisuuden laajentamisen ja toisen asteen maksuttomuuden toimeenpanoa jatketaan. Uudistuksen määrärahat kasvavat ensi vuonna 102 miljoonaan euroon, ja sen piirissä aloittaa jo kolmas ikäluokka. Oppivelvollisuus uudistus on ensimmäisten tulosten perusteella osoittautunut erinomaiseksi ja on myöskin tähän asti lunastanut uudistukselle asetetut odotukset. Opintojen keskeyttäminen on vähentynyt, ja eri osapuolten, erityisesti kuntien ja toisen asteen koulutuksen järjestäjien, yhteistyö on toiminut hyvin. Lukiolaisbarometrissä myöskin nuoret itse ja erityisesti ne nuoret, joiden perheissä on ollut työttömyyttä, joiden vanhemmilla ei ole korkeakoulutustaustaa tai joiden perheissä on vieraskielisyyttä, ilmoittivat, että maksuttomalla toisella asteella on ollut vaikutusta nuorten koulutusvalintoihin ja hakeutumiseen lukioon.

Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen vahvistamista perusopetuksessa ja toisella asteella jatketaan hallitusohjelman mukaisesti. Tähän osoitetaan ensi vuodelle yhteensä 29 miljoonaa euroa, joista 12 miljoonaa OKM:n hallinnonalalta ja lisäksi 17 miljoonaa hyvinvointialueiden valtionosuuksien kautta. Tämäkin on äärimmäisen tärkeä ja tarpeellinen panostus tässä ajassa. Myöskin koulujen suunnalta tulee koko ajan viestiä siitä, että edelleen näkyy hyvin konkreettisesti tämän koronapandemian aiheuttama pahoinvointi nuorten keskuudessa, ja on hyvin tärkeitä, että meidän oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut toimivat.

Hallinnonalani määrärahoihin tehdään lakisääteliset indeksitarkistukset. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia ja vapaasta sivistystyöstä annettua lakia muutetaan niin, että koronaviruspandemiasta johtunut toiminnan volyymin ja kustannusten pienentyminen ei vaikuta alentavasti tulevien vuosien rahoitustason jakautumiseen.

Arvoisa puhemies! Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokassa yleissivistävään koulutukseen ja varhaiskasvatukseen ehdotetaan 922 miljoonaa euroa, joka on noin 36 miljoonaa enemmän kuin vuoden 22 varsinaisessa talousarviossa.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

Maahanmuuton aiheuttamiin menoihin ehdotetaan lisärahoitusta. Sotaa pakenevien ukrainalaisten auttamiseksi varhaiskasvatuksen lisämenoihin varataan 60 miljoonaa euroa ja perusopetukseen valmistavan opetuksen lisämenoihin 120 miljoonaa euroa.

Tämän lisäksi sitouttavan kouluyhteisötyön toimintamalli vakiinnutetaan ensi vuodesta alkaen ja siihen osoitetaan 8 miljoonaa euroa lisärahoitusta. Tällä toimintamallilla ennaltaehkäistään koulupoissaoloja ja tuetaan varhaista puuttumista, ja tämä on myöskin tärkeä esimerkki siitä, että kun tehdään hanke, pilotti, ja nähdään, että jokin toimii ja sitä pidetään hyvänä, niin silloin sitä myöskin kannattaa niin lainsäädännöllisesti kuin rahoituksellisesti vakiinnuttaa.

Lisäksi osana hallituksen kansalaisten ostovoimaa tukevia toimenpiteitä varhaiskasvatustmaksuja alennetaan 70 miljoonan euron edestä ja maksutulojen menetys kompensoidaan kunnille yhteisöveron jako-osuuksia muuttamalla.

Ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen ehdotetaan rahoitusta, joka on 56 miljoonaa enemmän kuin vuoden 22 varsinaisessa lisätalousarviossa. Ammatillisen koulutuksen rahoituspohjan vahvistamiseen ehdotetaan 50 miljoonan euron pysyvää lisärahoitusta vuodesta 23 lähtien, ja tällä voidaan turvata jatkossakin opiskelijoille riittävä opetus ja ohjaus määräaikaisten lisärahoitusten päätyttyä.

Lukiokoulutuksen laatustrategian toimenpitein pyritään nostamaan osaamistasoa ja osaamisen laatua sekä kaventamaan alueellisia ja yksilöiden välisiä oppimiseroja. Vuoden 23 aikana laatustrategia viedään käytäntöön kansallisilla, alueellisilla ja paikallisilla kehittämistoimilla, joihin koulutuksen järjestäjille on myönnetty lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelman rahoitusta.

Arvoisa puhemies! Näillä toimenpiteillä hallitus jatkaa koko toimikautensa ajan toteuttamaansa koulutuksen kunnianpalautusta, ja haluan lämpimästi kiittää niin sivistysvaliokuntaa kuin valtiovarainvaliokunnan sivistysjaostoa hyvästä yhteistyöstä.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Honkonen.

10.11 Tiede- ja kulttuuriministeri Petri Honkonen: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen talousarvioesitys jatkaa korkeakoulutukseen, tutkimukseen, kulttuuriin, taiteeseen sekä liikunta- ja nuorisotyöhön investoimista, ja myös opiskelijoiden taloudellista asemaa parannetaan. Korkeakouluopetukseen ja tutkimukseen ehdotetaan 3 532 miljoonaa euroa, joka on 78 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Myös panostuksia tutkimus- ja kehittämistoimintaan jatketaan. Suomen tavoitteena on nostaa tki-menot neljään prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä. Tärkeää tulevien vuosien kehityksen kannalta on valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus, että eduskunta hyväksyisi muuttamattomana hallituksen esityksen laiksi valtion tki-toiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030. Valtion t&k-toiminnan rahoituksen kokonaissummaksi arvioidaan 2,4 miljardia euroa vuonna 2023, ja tämä sisältää hallituskaudella aiemmin päätetyt merkittävät panostukset yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen sekä Suomen Akatemian rahoitukseen.

Suomen Akatemialle ehdotetaan tutkimushankevaltuudeksi 427,5 miljoonaa euroa, joka sisältää EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisen 4,75 miljoonan euron valtuuden. Ja osana valtion t&k-panostusten kokonaisuutta Suomen Akatemian tutkimushankevaltuudessa on 56,5 miljoonan euron korotus vuodesta 2023 lähtien.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

Lisäksi korkeakoulujen perusrahoitusta ehdotetaan lisättäväksi kustannustason nousua vastaavasti 125,5 miljoonalla eurolla.

Lisäksi Kansallisarkistolle ehdotetaan yhteensä runsaat 3,3 miljoonaa euroa asiakirjallisen aineiston digitointiin ja sähköisen arkistoinnin tuottavuushankkeeseen. Lisäksi Kansallisarkiston perustoimintoja tuetaan kertaluonteisesti miljoonalla eurolla.

Itäiseen Suomeen osoitetaan 10 miljoonaa euroa kohdennettavaksi korkeakoulujen aloituspaikkoihin, tutkimusinfrastruktuurien vahvistamiseen ja korkeakoulujen kykyyn houkutella kansainvälisiä opiskelijoita. Tällä tuetaan itäisen Suomen haastavaa rakennemuutostilannetta. Lisäksi yliopistojen harkinnanvaraista rahoitusta lisätään kertaluonteisesti 6,3 miljoonalla eurolla varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikkojen lisäämiseksi varhaiskasvatuksen henkilöstöpulaan vastaamiseksi.

Opintotukeen ehdotetaan 751 miljoonaa euroa, mikä on 48 miljoonaa euroa enemmän kuin kuluvana vuonna. Lisäksi opintorahaan tehdään indeksikorotus ja opintorahan huoltajakorotukseen määräaikainen 10 euron tasokorotus. Lisäksi opiskelijan omia tulorajoja ehdotetaan korotettavaksi 50 prosentilla vuoden 2021 tasosta, mikä mahdollistaa opiskelijalle nykyistä enemmän työtuloja opintojen ohella.

Taiteen ja kulttuurin osalta määrärahoihin esitetään 605 miljoonaa euroa, ja näillä vahvistetaan luovan työn tekemisen edellytyksiä ja osallisuutta sekä luovan talouden kasvua ja työllistymistä Suomessa.

Talousarvioesityksessä on lisäksi useita valtakunnallisesti merkittäviä kulttuurirakennushankkeita, arkkitehtuuri- ja designmuseon hankevalmistelu, Turun tuomiokirkon peruskorjaus sekä Kansallismuseon lisärakennuksen toteuttaminen. Lisäksi valtio on aiempien päätösten mukaisesti varautunut rahoittamaan Euroopan kulttuuripääkaupunki -hanketta 20 miljoonalla eurolla, josta ensi vuodelle kohdistuu 1,6 miljoonaa euroa.

Kirjailijoiden e-lainauskorvausten toteuttamiseen osoitetaan miljoona euroa, ja yksityisen kopioinnin hyvityksen määräraha pysyy ensi vuonna tämän vuoden tasolla eli 11 miljoonassa eurossa.

Liikunnan osalta määrärahoihin ehdotetaan 154 miljoonaa euroa, joka on 0,5 miljoonaa euroa enemmän kuin kuluvana vuonna varsinaisessa talousarviossa. Nuorisotyön osalta määrärahoihin esitetään 77 miljoonaa euroa. Lisäksi lasten ja nuorten harrastustoimintaan ehdotetaan aiempien päätösten mukaisesti 14,5 miljoonaa euroa.

Arvoisa puhemies! Haluan kiittää jaostoa ja valiokuntaa hyvästä yhteistyöstä ja erityisesti siitä, että lasten kulttuurin edistäminen on huomioitu vahvasti eduskunnan keskustelussa. Se on meille kaikille tärkeä aihe varsinkin, kun ajattelemme tätä lasten ja nuorten hyvinvointia, koronapandemian aiheuttamia seurauksia. Lastenkulttuurin monipuolisella edistämällä pystymme näitä hyvinvointivaikutuksia lisäämään ja myöskin ennaltaehkäisemään pahoinvoinnin kasvua.

Arvoisa puhemies, kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Ja nyt annan mahdollisuuden minuutin mittaisiin vastauspuheenvuoroihin. — Edustaja Risikko.

10.16 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensiksikin haluan toivottaa Svinhufvudin syntymäpäivää meille kaikille. Hänelle oli nimittäin todella tärkeää sivistys, ja siitä syystä on hienoa, että puhumme tänään opetus- ja kulttuuriministeriön asioista.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

Kiitoksia edustaja Kivirannalle siitä, että jaostossa lukutaito, kulttuuri ja Nuori Yrittäjyys saivat ja myöskin museotoiminta, kuten Muisti.

Mutta sitten teille, arvoisat ministerit: Tein kyselyn Pohjanmaan luokanopettajille, että mitkä ovat tällä hetkellä niitä sellaisia kriittisiä pisteitä, ja heille tärkeää olisi, että opettajat saisivat keskittyä siihen työhön, mihinkä he ovat saaneet koulutuksen, eli opetukseen ja kasvun tukemiseen ja opettamiseen. He tarvitsisivat oppimisen tukea erityisesti sinne nivelvaiheisiin ja sitten moniammatillista yhteistyötä nimenomaan sosiaali- ja terveydenhuollon ongelmiin ja niihin pahoinvointiongelmiin. Toivoisin, että näihin kiinnitettäisiin erityistä huomiota vielä tässä loppuajassa.

Kiitos myöskin kulttuuriasioista ministeri Honkoselle, joskin kysyisin, mitä vielä on tulossa kulttuurin ylös nostamiseksi. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Eloranta.

10.18 Eeva-Johanna Eloranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan aluksi haluan kiittää hallitusta siitä, että ollaan tehty koulutuksen kunnianpalautus lisäämällä kaikille koulutusasteille sekä pysyvää että määräaikaista rahoitusta.

Perustaitojen osaamisen heikentyminen, erityisesti lukutaidon heikentyminen, on ollut meidän kaikkien huolena 2000-luvun aikana, kun heikkojen lukijoiden osuus on tuplaantunut 7:stä 14 prosenttiin. Tuolla valtiovarainvaliokunnassa olemme sivistysjaoston aloitteesta laittaneet eduskunnan joululahjarahoilla liikkeelle kansallisen lukutaitostrategian jo vuonna 2020, ja sen jatkoksi laadittiin sitten seuraavina vuosina niin ikään näitten joululahjarahojen turvin kansallinen lukutaito-ohjelma. Me ollaan tosiaan näiden joululahjarahojen myötä edistetty lukutaidon vahvistamista jokaisena vuonna tällä hallituskaudella, niin ensi vuonnaakin.

Me osoitetaan varoja myös oppimisvaikeuksien tuen ja arvioinnin kehittämiseen ja merkittävä summa myös opettajankoulutuksen kehittämiseen.

Kysyisinkin ministeriltä: miten nämä eduskunnan kolme joululahjaa, tämä merkittävä panostus lukutaitoon, itse asiassa yli kaksi miljoonaa euroa oppimisen tukeen ja opettajankoulutukseen, saadaan parhaiten konkretisoitumaan niin, että saadaan esimerkiksi lukutaito ja perustaidot kasvamaan ja erityisesti juuri näiden heikkojen lukijoiden osuus pienenevä?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Koponen, Ari.

10.19 Ari Koponen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy kyllä sanoa, että tässä vielä mitään ole palautettu. Oppilaat tarvitsevat paljon lähiopetusta, oikeanlaiset, toimivat, rauhalliset ja turvalliset tilat oppimiseen sekä vahvistusta oppilashuoltoon. Syrjäytymisen syyt löytyvät kauempaa kuin siitä, että toinen aste jää käymättä. Se ei ole syy vaan seuraus. Meillä on oppimisen kriisi, ennen kaikkea luku- ja laskutaidossa, opettajien ja etenkin varhaiskasvatuksen henkilöstön kriisi sekä lasten ja nuorten raa'an väkivallan kriisi, ja silti puhutte koulutuksen kunnianpalautuksesta. Eikö se ole hieman liikaa tässä tilanteessa? Millä konkreettisilla toimilla nämä kaikki ongelmat ratkaistaan?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kemppi.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

10.20 Hilikka Kemppe kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Nähdäkseni hallitus on tehnyt erittäin hyviä ratkaisuja nimenomaan koulutuksen ja sivistyksen arvon eteen, ja resursseista se ei ole jäänyt kiinni, koska niitä on myös lisätty, aivan kuten varapuheenjohtaja totesi.

Budjettia arvostellaan paikoin siitä, että se ei kykene vastaamaan osaajapulaan. On totta, että osaajapulaan olisi tullut vastata tosissaan jo kymmenen vuotta sitten ja monet toimet, mitä nyt tehdään, olisi pitänyt tehdä aikaisemmin. Siitä huolimatta kiitän kuitenkin ministereitä siitä, että täältä löytyy nytten sosiaali- ja terveysministeriön poikkihallinnollisen työryhmän ehdottamiin toimenpiteisiin useampi miljoona: hoiva-avustajien lisäkoulutus, 1 500 uutta hoiva-avustajaa Suomeen, ja myös ukrainalaisille kohdennettaviin koulutuksiin tukea.

Kuitenkin kannan valtavaa huolta varhaiskasvatusopettajien saatavuudesta. Kiitän ministereitä siitä kriisikokouksesta, varhaiskasvatusopettajien, ammattilaisten, tapaamisesta. Kysynkin: millä tavoin hallitus auttaa varhaiskasvatuksen opettajien saatavuudessa?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hopsu.

10.21 Inka Hopsu vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin siihen, ollaanko kunnianpalautusta tehty: yli miljardilla ollaan koulutusta rahoitettu enemmän kuin edellisellä kaudella, kyllä se myös näkyy.

Mutta olen samaa mieltä, että esimerkiksi varhaiskasvatuksessa meillä on kriisi käsillä. Helsingissä asukaspuistoja joudutaan sulkemaan, jotta henkilöstöä saadaan varhaiskasvatukseen. Espoossa 630 vakanssia voitaisiin täyttää uusia varhaiskasvatuksen opettajia, ja epäpäteviä on lähes 30 prosenttia myös sosionomeissa ja lähihoitajissa, eli sieltäkään sitä apua ei tule. Senpä takia kiitokset ministerille siitä, että nyt on 6,3 miljoonaa täydentävässä paketissa lisätty nimenomaan varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikkoihin, ja kiitokset jaostolle ja valiokunnalle siitä, että nämä nyt kohdennetaan lausumalla niille alueille, joissa varhaiskasvatuksen opettajista on suurin pula.

Myös monimuotokoulutuksen jatkoa toivon vahvasti, sillä ne, jotka alalla ovat, tietävät, että siellä haluavat myös pysyä, kun koulutukseen hakeutuvat.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Honkasalo.

10.22 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on tosiaan tehnyt koulutuksen kunnianpalautuksen sen jälkeen, kun useampi hallitus on leikkannut koulutuksesta aivan dramaattisella tavalla. Toivon, että tässä salissa vallitsee yhteisymmärrys myös siitä, että koulutuksesta ei tulevilla hallituskausilla todellakaan leikata. Kokoomuksen kaavaillut miljardiluokan leikkauslistat ovat kyllä erittäin huolestuttavia [Timo Heinonen: Pysytään totuudessa!] nimenomaan tämän OKM:n hallinnonalan kannalta. Jälleen kerran toivoisin lupausta siitä, että kokoomus, jos hallitukseen pääsee, ei koulutuksesta leikkaa.

Kun me lisätään koulutuksen määrärahoja esimerkiksi perusopetuksessa, niin kyse on siitä, että me saadaan turvallisia aikuisia kouluihin. Me usein puhutaan lasten ja nuorten mielenterveysongelmista niin, että me keskitytään yksilöön, mutta pitää huomioida myös se yhteiskunta, joka sairastuttaa lapset ja nuoret. Paineita on aivan liian paljon.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

Tartun myös varhaiskasvatuksen aloituspaikkoihin. Meillä pääkaupunkiseudulla, Helsingissä erityisesti, on nyt todella katastrofaalinen tilanne. Niitä paikkoja pitää saada sinne, [Puhemies: Aika!] missä tarve on suurin. Miten Honkonen vastaa tähän? — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Ollikainen.

10.23 **Mikko Ollikainen r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Under den här perioden har vi som sagt satsat en hel del på utbildningen, och den här diskussionen bevisar ju i allra högsta grad att tänk om vi inte skulle ha gett de här pengarna — hur skulle det ha sett ut då i det skedet? Det skulle ha varit ännu värre. Det vill jag rikta ett stort tack till ministern för. Just då det gäller läskunskap och också projektet som gäller att stödja den kommande inlärnigen på svenska och finlandssvenska, som nu kommer via julklappspengarna, så är det en väldigt viktig och bra sak.

Kun katsotaan tätä kautta, niin ollaan lisätty paljon rahaa tälle koulutuspuolelle, mutta, jos ei olisi annettu, missä tilanteessa me oltaisiin sitten juuri tällä hetkellä — elikkä hyvä näin. Korona on osaltaan tuottanut paljon pahoinvointia yhteiskunnassamme, ja se näkyy kouluissa aika paljonkin sekä opettajien suhteen että lasten suhteen. Elikkä kysyisin nyt ministeriltä, joka on ollut mukana koko tämän kauden ajan, tulevaa ajatellen: mihin hän panostaisi nyt, että meillä ei ole samanlainen keskustelu ensi kaudella?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

10.25 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan sivistys- ja tiedejaoston jäsenenä kiittää jaostoa hyvästä yhteistyöstä. Siellä saatiin nimenomaan tärkeitä panostuksia niin lukutaitoon kuin lastenkulttuuriin, ja erityisen kiitollinen olen tästä Liikkuvasta varhaiskasvatuksesta. Oli liikunta- ja urheiluväen yhteinen huoli, että Liikkuva-ohjelmista nimenomaan tämä varhaiskasvatus jää hoitamatta, mutta tämän eduskunta hoiti. Ja urheilijaeläkkeestä saimme myöskin tämän hyvän muotoilun mukaan tähän sivistys- ja tiedejaoston osuuteen.

Mutta, arvoisa puhemies, ministereiltä olisin halunnut kysyä kentältä tulleesta huolesta: Eli nyt kun oppilashuollon työntekijät siirtyvät soten alle, niin joissakin kunnissa Wilman käyttö on estetty näiltä oppilashuollon työntekijöiltä, ja tässä on niin kuin ensimmäinen näkymä siitä, mitä tämä meidän suomalaisen hallinnon siiloutuminen siellä ruohonjuuritasolla tarkoittaa. Kun kysyin sosiaali- ja terveysministeriöltä tästä, niin sanottiin, että jos tarvitaan lainsäädäntöä, sen tekee opetus- ja kulttuuriministeriö. Oletteko valmistautuneet tekemään lainsäädäntöä tältä osalta?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Gustafsson.

10.26 **Jukka Gustafsson sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä Marinin hallitus tulee jäämään historiaan yhtenä koulutusmyönteisimmistä hallituksista [Välihuutoja oikealta] — yhtenä koulutusmyönteisimmistä hallituksista. [Timo Heinonen: Onneksi jää historiaan!]

Arvoisa puhemies! On monta asiaa, joista haluaisi tässä yhteydessä puhua — lasten liikukumattomuus, oppivelvollisuusiän laajentamisen merkitys — mutta kun tämä on sivistys-

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

pääluokka, niin nostan tämän: nyt on tilanne se, että vaihtoehtobudjetin mukaan kokoomus ja perussuomalaiset ovat valinneet kauhakuormurin, jolla ajetaan Pasilaan ja Tohloppiin satojen toimittajien irtisanomiseen: lastenohjelmien, kansainvälisten dokumenttien ja niin edelleen. Suomen kielen vaalimisen mestarilaitos — Yleisradio on rinnastettavissa merkitykseltään peruskouluun ja kirjastolaitokseen. [Välihuutoja] Miten te voitte ajaa kauhu... kauhukuormaajalla [Naurua — Puhemies: Aika!] Pasilaan ja Tohloppiin? Kertokaa, miksi?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Elomaa.

10.27 **Ritva Elomaa ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Gustafsson, perussuomalaiset ymmärtävät kulttuurin päälle. [Naurua — Jukka Gustafsson: Missä teot?] Kiitos, hallitus, että te olette panostaneet myös taide- ja kulttuuriasioihin, se on tärkeää. Urheilijaeläkkeet mainitaan, sitä pitää kehittää.

Liikkumattomuuden hintalappu on ihan mieletön, miljardeja. Siitä on helppo säästää, jos siihen panostetaan. Siihen ei ole panostettu tarpeeksi. Move-tutkimustulokset tulivat eilen. Ne ovat sanoakseni katastrofaaliset, [Timo Heinonen: Sellainen kunnianpalautus!] kun ajattelee, että monena peräkkäisenä vuotena on liikkumattomuuden hinta kasvanut ja liikkumattomuus lisääntynyt. Minä kysynkin siihen nähden: miten hallitus on miettinyt, että tätä asiaa korjattaisiin? Yläasteella on yksi tunti liikuntaa viikossa — sehän on aivan liian vähän. Tuleeko kouluihin enemmän liikuntatunteja? Se on ihan ehdottoman tärkeää.

Konnevesi-mallissa tuolla Konnevedellä on oppilashuollon ja liikunnan kohdalla tehty ihan loistavaa tulosta. Minä toivoisin, että ministeri Honkonen paneutuisi siihen. [Puhemies: Aika!] Move-tutkimusseminaarissa tai siis eilisessä tilaisuudessa se tuli julki.

Harrastusmalli kaikille, se on aivan loistavaa. Sitä pitää jatkaa, ja huomioitavaa on se, [Puhemies: Aika!] että maaseudulla tähän ei ole niin suuret mahdollisuudet, eli siihenkin täytyy panostaa. [Puhemies koputtaa] Ja välituntiliikunta on hyvä, mutta se ei ole vielä riittävää. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Pyydän huomaamaan, että tämä debatti on minuutin puheenvuoroilla. — Edustaja Sarkomaa.

10.29 **Sari Sarkomaa kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ministeri Honkonen, kuinka te voitte sulkea silmänne siltä hädältä, mikä erityisesti pääkaupunkiseudulla on päiväkodeissa? Täällä on valtava pula henkilöstöstä, me joudumme sulkemaan leikkipuistoja sen takia, että saisimme pidettyä varhaiskasvatuksessa lakisääteisen palvelun. Lapset ovat huolissaan, ja meillä on huoli lasten hyvinvoinnista, perheiden hyvinvoinnista, henkilöstön hyvinvoinnista. Te lisäsitte viime hädässä, kun joka tahon Suomessa totesi, että miksei lastentarhanopettajan koulutukseen tule lisämäärärahoja, mutta vain määräikaisesti 300 paikkaa, kun tarve olisi nostaa se 1 400:aan. Te sanoitte Helsingille, jossa suljetaan päiväkoteja, että hoitakaa asia itse — ainakin näin siellä hätäkokouksessa tulkittiin.

Nyt eduskunta on tehnyt lausuman, joka edellyttää, että nuo aloituspaikat suunnataan pääsääntöisesti sinne, missä on suurin pula. Kysyn nyt, mitä te vastaatte: Noudatatteko tätä eduskunnan tahtoa? Huolehditteko te siitä, että myöskin Helsingin yliopistoon tulee var-

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

haiskasvatuksen aloituspaikkoja, [Puhemies koputtaa] ja huolehditte myöskin siitä monimuotokoulutuksen jatkuvuudesta?

Lapset täytyy asettaa etusijalle. [Puhemies koputtaa] Nyt te olette toimineet tässä toisin: paljon velkaa, [Puhemies: Aika!] ja lasten asia on osin unohdettu.

Puhemies Matti Vanhanen: Kyllä me voimme siirtyä myös varsinaisiin puheenvuoroihin, ellei pysytä tässä minuutin rajassa. [Sari Sarkomaa: Pari sekuntia!] — Edustaja Ovas-
ka.

10.30 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Sarkomaa voisi pitää saman puheenvuoron myös Helsingin kaupunginvaltuustossa. Myös kunnilla ja kaupungeilla on suuri vastuu siinä, miten varhaiskasvatusta hoidetaan. Erityisesti meillä Tampereelläkin ollaan kyllä pulassa, ja ministeri ei todellakaan ole sulkenut silmiään, [Veronika Honkasalon välihuuto] hän on erittäin hyvin hoitanut, ja meillä Tampereelläkin on tietysti toive tästä erityisopettajakoulutuksesta, joka toivottavasti meille, maan vetovoimaisimmalle alueelle, saadaan.

Kun tätä hallituksen koulutuspolitiikkaa katsoo, tässä on tapahtunut selkeä muutos. Me muistamme, että viime kaudella jouduttiin tekemään kovia säästöjä. Kaudella 11—15 Kataisen hallitus leikkasi valtionosuudet, ja niitä jälkiä nyt korjataan tuolla koulumaailmassa. Silloin vietiin suoraan rahat kunnilta, jotka opetusta järjestävät. Tällaista virhettä uusi, tuleva hallitus ei saa tehdä, ja katse tietysti kohdistuu gallupkärkeen kokoomukseen. Lupaattehan, arvoisat kokoomuslaiset, ettette koske koulutukseen.

Puhemies Matti Vanhanen: Holopainen, Hanna.

10.31 Hanna Holopainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myös minä haluan yhtyä kiitoksiin hallitukselle siitä, että koulutuksen kunnianpalautusta on tehty. Sivistys ja osaaminen on tae sekä yhteiskunnan menestykselle että myös yhteiskunnan kriisinkestävyydelle. Varmasti tausta sille, kuinka hyvin suomalainen yhteiskunta on selvinnyt tästä koronapandemiasta sekä nyt tästä Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamasta turbulentista tilanteesta, on nimenomaan siinä vahvassa koulutuksessa ja sivistyksessä, joka meillä on.

Hallitus on tehnyt paljon hyviä asioita. Erityisesti oppivelvollisuuden pidentäminen on ollut tietysti isoin hanke, joka on viety eteenpäin, ja se on onnistunut siitä huolimatta, että samanaikaisesti koulutoimea on haastanut tämä koronarajoitusten aiheuttama valtava vaatimus digiloikasta ja siirtymisestä etäopetukseen. Meidän opettajat ansaitsevat kyllä täyden kiitoksen siitä, että he suoriutuivat siitä. Kuitenkin tämä korona on aiheuttanut osaa-
misvajetta ja vaikeuksia oppilaitten hyvinvoinnissa, ja varmasti sitten panostuksia tarvitaan jatkossakin, jotta näitä saadaan kurottua umpeen.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Viitanen.

10.33 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myös minä olen hyvin iloinen siitä, että sivistys- ja tiedejaoston lisäykset painottuvat tässä hyvin vahvasti lasten hyvinvointiin, ja se, että lapsilla on mahdollisuus kulkea kulttuurin kanssa käsi kädessä, on mitä hienoin asia. Lukutaito on tietenkin tasa-arvoisen yhteiskunnan perusta.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

Mitä tulee tähän kulttuurin kanssa käsikynkässä kulkemiseen, niin siellähän on tosiaan lisäyksiä taidekasvatukseen, siellä on Taidetestaajiin sekä myöskin sitten näihin teatterien ja esittävän taiteen vierailuihin päiväkodeissa ja kouluissa. Olen todella sitä mieltä ja uskon siihen vankasti, että panostamalla näihin asioihin me rakennamme parempaa, tasa-arvoisempaa ja luovempaa tulevaisuutta, eli siinä mielessä mielestäni nämä lisäykset ovat mitä suurin tasa-arvo- ja tulevaisuustekokin, vaikka sinänsä puhumme melko pienistä rahoista. Tietenkin pidän hyvänä, että kaiken kaikkiaan teatterimaailmaa tässä tuetaan. Ja täytyypä nyt tähän puheenvuoroon sanoa, että näin tamperelaisena iloitsen myös siitä, että Tampereen Teatteri saa omat peruskorjaussuunnittelurahansa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkelä.

10.34 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen koululaitos toimii kyllä pääosin, mutta puheet jostain maailman parhaasta alkavat olla jo varsin katteettomia. Oppimistulokset erityisesti poikien osalta ovat luokattoman huonoja. Valiokunnan kuulemisessa ilmeni, ettei Suomessa ole oikeastaan mitään erityistä ohjelmaa tai rahoitusta sille, että nimenomaan poikien oppimistuloksia parannettaisiin. On yleisiä ohjelmia oppimistulosten parantamiseen, mutta ei erityisesti poikien oppimistulosten parantamiseen. Onneksi valiokunta huomioi tämän kysymyksen mietinnön perusteluteksteissä, vaikka valitettavasti ei kuitenkaan ihan ponsitasolla asti velvoittanut parantamaan poikien oppimistuloksia.

Ammattikouluista ei valmistu osaavia ammattilaisia, se on todettu ongelma, ja työvoimapula, jos sitä jossain on, on enemmänkin kättentaitojen aloilla. Eli meidän pitäisi saada ammattikoulutustamme parannettua nykytilanteesta. Kaikki eivät voi olla korkeakoulutettuja, eikä kaikkien tarvitsekaan olla.

Yleensäkin pitäisi miettiä asioiden tärkeysjärjestystä. Näitä avustuksia menee nyt kaikennäköisille Suomi—Venäjä-seuroille, rauhanyhdistyksille, vapaa-ajattelulle sun muille. Niistä voisi leikata. [Perussuomalaisten ryhmästä: Järkyttävää!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Lohikoski.

10.35 Pia Lohikoski vas (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Ensi vuoden budjetissa on mukana useita vasemmistolle tärkeitä koulutuksen ja kulttuurin asioita, ja olen iloinen, että valtiovarainvaliokunnassa päätimme lisätä rahaa lukutaitotyöhön, kansalaisjärjestöille, kulttuurille ja lasten oppimisvaikeuksiin puuttuvaan työhön. Kulttuurikasvatukseen panostetaan tukemalla teatterien päiväkotijärjestelyjä ja kouluvierailuja, Taidetestaajat jatkuu ja uutena kohteena otettiin mukaan Koulukino, eli lapset pääsevät opiskelemaan elokuva- ja medialukutaitoa opetuksessa. Yksittäisistä pienemmistä lisäyksistä nostan esiin Aseman Lapset ry:n, liikkuvan nuorisotyön sekä Meri-Lapin Teatteriyhdistyksen, jolla turvaamme Kemin teatteritoiminnan jatkumisen.

Mutta tämän haluaisin kysyä: Kun valiokunta kiinnitti huomiota korkeakoulupaikkojen alueelliseen riittävyyteen — Uudeltamaalta muutetaan enemmän pois opiskelemaan muualle, siellä on vähemmän aloituspaikkoja kuin uusia ylioppilaita suhteessa muihin maakuntiin — ja valiokunta pitää välttämättömänä myös tässä varhaiskasvatuksen opettajien lisäaloituspaikoissa sitä, että ne osoitetaan sinne, missä opettajista on suurin puute,

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

[Puhemies koputtaa] niin kysyisin ministeriltä, kuinka varhaiskasvatuksen opettajien kohdennus [Puhemies: Aika!] Helsingin yliopistolle aiotaan tehdä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Vikman.

10.36 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tein talousarvioaloitteen siitä, että Tampereen Teatterin peruskorjauksen suunnitteluun saataisiin määrärahat, ja olen iloinen siitä, että valtiovarainvaliokunta päätti tämän rahan hyväksyä. [Jukka Gustafsson: Tampere jyllää!]

Arvoisa puhemies! Kokoomus on vahvasti sitoutunut nostamaan suomalaisten osaamistasoa. Osaajapula koettelee, ja Suomi on jäämässä jälkeen osaamistasossa kansainvälisesti. Korkeakoulutettujen osuus suomalaisista oli ennen Yhdysvaltojen ja Etelä-Korean tasolla, ja nyt olemme pudonneet Turkin ja Chilen luokkaan — se ei ole Suomen paikka. Kokoomuksesta olemme esittäneet 15 miljoonan euron pysyvää lisäystä aloituspaikkojen kasvattamiseen erityisesti sote- ja kasvatusaloilla. Ministeri Honkonen, minkä vuoksi ette ole tehnyt päätöksiä pysyvistä aloituspaikkojen lisäyksistä vaan halpuutatte tutkintoja määrällä aikaisin rahoin?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kinnunen.

10.37 Mikko Kinnunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Mäkelä nosti esille poikien oppimisen vaikeudet. Vaikeuksia on sekä pojilla että tytöillä, mutta pojilla lahjakkaimpien ja menestyneimpien ja heikoimpien välinen ero on karannut suureksi. Yksi tapa on löytää toiminnallista oppimista, että pojat innostuvat, ja siihen sopii hyvin yrittäjyyskasvatus, jossa nuori voi käyttää luovuuttaan, tehdä yhteistyötä ja oppia vastuun kantamista. Iloitsen tästä NY-toiminnan saamasta 100 000 eurosta ja TAT-yrittäjyyskasvatuksen 200 000 eurosta. Yrityskylissä lapset ja nuoret innostuvat työelämästä ja hallitsevat omaa talouttaan. Myös 4H:n kautta, kun sinnekin on saatu varoja, tulee laadukasta yrittäjyyskasvatusta. Kysyn ministereiltä: miten voisimme edistää yrittäjyystaitojen oppimista eskarista yliopistoon?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Adlercreutz.

10.39 Anders Adlercreutz r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Tämä oli erinomainen asia, jonka edustaja Kinnunen nosti esille: tämän hallituskauden aikana yrittäjyystoimintaan ja yrittäjyyskasvatukseen on lähdetty ihan uusin voimin kaikissa Suomen kouluissa.

Tässä edustaja Gustafsson puhui tämän hallituksen aikaansaannoksista. Veikkaan, että neljän vuoden kuluttua, ennen seuraavia eduskuntavaaleja, kukaan tässä salissa ei vaadi oppivelvollisuuden pidentämisen poistoa. Nytkin jo soraäänit ovat toki hiljentyneet ja politikointi on hieman laantunut. Uskon, että se meidän kaikkien mielestä tulee olemaan hyvä asia.

Puhuttiin varhaiskasvatuksen resursseista ja opiskelupaikoista. Toinen asia on korkeakoulutuksen, yliopistojen, opiskelupaikat. Pääkaupunkiseudulla jokaista kahta toisen asteen paikkaa kohden on 0,7 jatko-opiskelupaikkaa, siinä missä muualla Suomessa on 0,85. Se johtaa siihen, että täältä lähdetään muualle opiskelemaan — ei muualle Suomeen, vaan

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

ulkomaille. [Pia Lohikoski: Juuri näin!] Tähän olisi koko maan elinvoiman kannalta saatava parannus.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Asell.

10.40 Marko Asell sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Liikuntaan on panostettu, mutta onko tarpeeksi? Olen samasta asiasta huolestunut kuin edustaja Elomaa täällä aiemmin, koska juuri julkistettujen Move-mittausten tulokset ovat aika tylyä luettavaa. Noin 40 prosenttia suomalaisista lapsista ja nuorista on fyysisesti niin huonossa kunnossa, että se vaikeuttaa arjen jaksamista. Tilanne on hieman edellisvuotta heikompi, ja tämä trendi on ollut 2016 lähtien tällainen, ja korona ei tietysti ainakaan ole parantanut tilannetta.

Lasten ja nuorten liikkuminen on vähentynyt ja fyysisesti passiivinen aika kasvanut, mikä on heikentänyt lasten ja nuorten toimintakykyä, ja kun tiedetään, että liikunta myöskin lisää oppimista teoria-aineissa, on tärkeitä pitää kouluissa liikuntaa esillä, siis jokapäiväisessä toiminnassa. Mitä hallitus tekee enemmän ja paremmin sen eteen, että saadaan lapset ja nuoret liikkumaan?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Heinonen.

10.41 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jaan edustaja Gustafssonin kanssa tyytyväisyyden. Marinin hallitus jää historiaan pian. [Naurua oikealta]

Urheilun rahoituksesta kysyisin ministeri Honkoselta: minkälaisia toimenpiteitä tämän drop out -ilmiön kanssa on suunniteltu, että meillä ei putoaisi nuoria pois liikunnan ja urheilun matkalta? Ja toivoisin, että myös valmennuksen eettisyydestä voisitte ministerinä muutaman sanan tässä salissa sanoa.

Opetusministerille: Kun täällä on hehkuteltu, että kouluissa on kaikki nyt niin hienosti, kun on kunnia palautettu, niin minulle tulee toisenlaista viestiä. Inklusio ei, arvon opetusministeri, toimi. [Outi Alanko-Kahiluodon välihuuto] Meillä on kouluissa tällä hetkellä suurempia ongelmia kuin viisi vuotta sitten, kuin kymmenen vuotta sitten, ja kysyisin: mitä toimia te olette tekemässä sen eteen, että tämä inklusio, jos te edelleen sitä ihannoitte, toteutuisi, vai olisiko aika ottaa [Puhemies koputtaa] askel takaisinpäin ja antaa opettajille mahdollisuus opettaa ja oppilaille, ihan jokaiselle, oppia? [Välihuutoja]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Simula.

10.42 Jenna Simula ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä salissa kilpailaan aina kokoomuksesta vasemmistoliittoon siitä, kuinka paljon ja kenen keinoilla lasten määrää kasvatettaisiin päiväkodeissa kaikkein eniten. [Hälinää — Eduskunnasta: Kuunnelkaa!] Samaan aikaan...

Puhemies Matti Vanhanen: Simulalla on puheenvuoro.

Kiitos, puhemies! — Samaan aikaan varhaiskasvatusala on valtavan kriisin keskellä. Rahat eivät riitä, seinät eivät riitä, kädet eivät riitä. On hellyttävä ajatus laskea jälleen varhaiskasvatusmaksuja, ja siitä varmasti jokainen suomalainen on hyvin kiitollinen, mutta on pakko nyt olla hiukan myös pahanilmanlintu, sillä tällä on seurauksensa: lasten määrä päi-

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

väkodeissa kasvaa entisestään. Miten sellaisissa olosuhteissa voidaan antaa laadukasta varhaiskasvatusta? Ei yhtään mitenkään. Hyvä ministeri, ettekö näe tällaisia päätöksiä mitenkään ongelmallisina nimenomaan lasten näkökulmasta tarkasteltuna?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Ojala-Niemelä.

10.43 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On kysymys varhaiskasvatuksen opettajien saatavuudesta, ja se on paitsi Helsingissä myös meillä pohjoisessa ongelmana. Kysynkin ministeri Honkoselta: onko joitain ajatuksia siitä, kuinka se ratkaistaisiin? Kelpoisuusehtojen laskeminen eli sosionomien määrän lisääminen ei ole ratkaisu, vaan yliopistoihin tarvitaan jo ensi vuodelle lisää aloituspaikkoja vaka-opettajille.

Ja toinen kysymys menee ministeri Anderssonille. Myös minä kysyisin tästä tänä syksynä paljon puhuttaneesta inkluusiosta: kuinka turvata jokaiselle lapselle mahdollisuus oppia ja opiskella siten, että riittävä tuki on mahdollista saada? Tällä hetkellä tämä lainsäädäntömme kolmiportainen tuki ei toimi käytännössä, koska kunnat säästävät pienryhmissä ja erityisopettajien palkkaamisessa. Mikä tässä neuvoksi?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Junnila.

10.44 Vilhelm Junnila ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli hieman tragikoomista kuunnella, miten koulutuksen kunnia on nyt palautettu, kun huomioidaan lukutaidon kehittyminen, huomioidaan meidän Pisa-tulokset. Ruotsissa Pisa-tuloksia on väännetty jopa niin, että 11 prosenttia maahanmuuttajista oli poistettu tältä listalta, koska he eivät osanneet ruotsia. Arvoisa ministeri, toivon, ettei Suomessa lähdetä tälle linjalle.

Arvoisa edustaja Gustafsson, sanoitte, että Yleisradio on opetuksen kannalta yhtä tärkeä kuin peruskoulu. Jos näin on, pitäisikö lapset laittaa kotiin katsomaan Pillupäiväkirjoja? [Jukka Gustafsson: Tämä taitaa olla leikin asia teille! — Perussuomalaisten ryhmästä: Ei ole!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Wallinheimo.

10.45 Sinuhe Wallinheimo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin haluan hiukan ensinnäkin kiittää eduskuntaa siitä, että tähän Liikkuvaan varhaiskasvatukseen saatiin nyt enemmän panosta, mutta kyllä tässä nyt ruvetaan olemaan tämän lasten ja nuorten liikkumisen kanssa hyvin huolestuttavassa tilassa. Näissä Move-tutkimuksissa, mitkä täällä edustaja Asell ja edustaja Elomaa ottivat esiin, on kyllä hyvin dramaattista, että olemme tilanteessa, jossa meidän lapset ja nuoret eivät jaksakaan läpi työelämän — yhä hektisemmässä maailmassa, yhä pidempää työuraa. Tämä rupeaa olemaan niin käsittämätön yhtälö, että meidän pitäisi jonkunlainen konklaavi kyllä keksiä yhdessä tässä ja katsoa kaikki ne keinot, millä me saamme lapsemme ja nuoremme enemmän liikkumaan, koska tämä kehitys, mikä tällä hetkellä on päällä, on todella huolestuttava, ja tämän eduskunnan pitäisi reagoida tähän välittömästi. [Jukka Gustafsson: Hyvä puheenvuoro!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kivisaari.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

10.46 Pasi Kivisaari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan todella sanoa että OKM:ssä teidän molempien hallinnonaloilla on ollut todella tekemisen kalske ja monien onnistumisten ja saavutusten aikaa — kiitos siitä.

Teimme tällä hallituskaudella oppivelvollisuuden laajentamisen, joka vaati meiltä kailta paljon tekemistä ja huomiota. Itse näkisin, että jatkossa valokeila kohdistuisi meidän suomalaisen kasvatuksen ja koulutuksen kivijalkaan eli peruskouluun, ei niin, että mylläämme sen sirpaleiksi, vaan niin, että pohdimme aidosti sitä, miten voisimme vahvistaa perustaitoja, miten voisimme vahvistaa opettajien hyvinvointia ja jaksamista ja miten voisimme vahvistaa myöskin lasten hyvinvointia ja koulukuntoisuutta, tietoisena myöskin siitä, että tämä hallitus on panostanut peruskouluun, [Puhemies koputtaa] mutta meillä riittää edelleen siinä tekemistä.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Andersson, kolme minuuttia.

10.47 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Aloitan siitä, että mistä me puhumme, kun puhumme koulutuksen kunnianpalautuksesta. Me puhumme siitä, minkälaisia päätöksiä päättäjät tekevät, miten me päättäjinä kannamme meidän vastuuta koulutusjärjestelmästä. Toisin kuin edustaja Heinonen väitti, kukaanhan ei ole sanonut, että kouluissa olisi kaikkialla kaikki hyvin. Päinvastoin viittasin omassa puheenvuorossani niihin viesteihin, mitä tulee opettajilta siitä, miten esimerkiksi pandemia on vaikuttanut nuorten hyvinvointiin ja miten tämä näkyy koulujen ja oppilaitosten arjessa.

On kuitenkin syytä painottaa, että tämä oppimistulosten heikentyminen on kehitys, joka ei ole alkanut tällä hallituskaudella, vaan tämä on ollut meneillään yli 15 vuotta. [Arto Satonen: Jatkunut koko ajan!] Tietääkö edustaja Junnila esimerkiksi, miltä vuodelta ovat edelliset julkaistut Pisa-tulokset Suomesta? Ne ovat vuodelta 2018. [Vilhelm Junnila: Tiedän kyllä!] Ja syy, minkä takia me puhumme koulutuksen kunnianpalautuksesta, on se, että sinä aikana, yli 15 vuoden ajan, kun oppimistulokset Suomessa ovat heikentyneet ja eriytyneet, kahden vaalikauden aikana tässä talossa tehtiin päätöksiä, joilla heikennettiin koulutuksen rahoitusta joko suoraan valtion rahoituksesta tai kuntien valtionosuuksien kautta, kuten edustaja Ovaska tässä erittäin tarpeellisella tavalla huomautti. [Jukka Gustafsson: Tietääkö Junnila tämän?]

Tällä hallituskaudella tähän kehitykseen on nyt pyritty puuttumaan vahvistamalla koulutuksen rahoitusta kaikilla koulutusasteilla, jotta meillä olisi enemmän opettajia, enemmän ohjaajia, enemmän niitä aikuisia kouluissa, ja mahdollisuus pienempiin opetusryhmiin juuri siksi, jotta opettajat voisivat keskittyä siihen oman työnsä ytimeen eli opettamiseen kouluissa ja oppilaitoksissa.

Täällä muun muassa edustaja Ollikainen kysyi, mihin itse panostaisin jatkossa, ja nos taisin esille tämän oppimisen tuen kokonaisuudistuksen, mihin moni edustaja täällä on vii tannut. Inklusio tarkoittaa sitä, että myös erityistä tukea tarvitsevat oppilaat ovat oikeutet tuja saamaan tukea omassa lähikoulussaan. Se ei tarkoita sitä, etteikö pienryhmäopetusta voisi tai pitäisi järjestää silloin, kun sille on tarvetta. Se ei tarkoita sitä, etteikö erikoisluok kia voida perustaa silloin, kun niille on tarvetta.

Joka viidennellä perusopetuksen oppilaalla Suomessa on jokin tuen päätös. Valtaosa heistä pärjää kyllä yleisopetuksen ryhmissä silloin, kun ne ovat kohtuullisen kokoisia ja opettaja saa omaan työhönsä sen tuen, mitä tarvitsee. Silloin kun ei pärjää, pitää järjestää pienryhmäopetusta. Tällä hetkellä suurin ongelma ovat resurssit: kunnat kokevat, että heil-

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

lä ei ole varaa resursoida tätä opetusta riittävästi. Siksi en usko itse, että nämä ongelmat ovat korjattavissa mitenkään muutoin kuin resursseja lisäämällä. Olen itse esittänyt, että 200 miljoonaa euroa varattaisiin oppimisen tuen kokonaisuudistukseen ensi kaudella, mukaan lukien myöskin lainsäädäntöön tehtävät muutokset ja tiukennukset. [Jukka Gustafsson: Voisiko ministeri vierailla perussuomalaisten ryhmässä!]

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Honkonen.

10.50 Tiede- ja kulttuuriministeri Petri Honkonen: Arvoisa herra puhemies! Aloitan korkeakoulujen aloituspaikkakysymyksistä, joihinka moni edustaja tässä viittasi:

Ensinnäkin jos ministeriö korkeakoulujen aloituspaikkoja myöntää, niitä ei jaeta hihas-ta vaan ne perustuvat korkeakoulujen omiin hakemuksiin. Eli korkeakoulut hakevat itse aloituspaikkoja, ja ne myönnetään sillä perusteella. Tässä on nostettu aiheellinen huoli pää-kaupunkiseudun osaajapulasta, joka liittyy muun muassa varhaiskasvatukseen. Edellisellä hakukierroksella esimerkiksi Helsingin yliopisto sai käytännössä kaikki aloituspaikat, joi-ta se haki opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja yliopistojen ja myös ammattikorkeakoulujen välinen toiminta perustuu tulossopimuksiin, ja kesken tulos-sopimuskauden ei ole yksinkertaista tehdä näitä lisäyksiä. Tämä on hyvä tunnistaa.

No nyt tähän varhaiskasvatuksen osaajapulaan liittyen todellakin on tehty merkittäviä aloituspaikkojen lisäyksiä. Perustaso on 855 aloituspaikkaa koko Suomessa. Siihen on tä-män vaalikauden ajan ollut 300 aloituspaikkaa per vuosi lisää, ja nyt olen esittänyt, että 6,3 miljoonalla eurolla rahoitetaan 200 aloituspaikan lisäys. Tähän päälle vielä tulee tämä mo-nimuotokoulutus, jolla on tuotettu lisää osaajia tälle alalle. Eli tällä pyritään tähän haasteeseen nyt vastaamaan, ja pidän selvänä, että pääkaupunkiseutu, missä on ehkä pahin osaa-japula, huomioidaan tässä päätöksessä, jonka tulen alkuvuodesta tekemään. [Vasemmalta: Kiitos, hyvä!]

Useampi edustaja nosti todella vakavan huolen lasten ja nuorten heikkenevästä terveydestä, joka johtuu liikkumattomuudesta. Itse ajattelen, että tässä eivät riitä pelkät liikunta-politiikan toimenpiteet — nythän on Liikkuvat-kokonaisuudella saatu hyviä tuloksia aikai-seksi — vaan tässä tarvitaan laajempi, kaikki hallinnonalat käsittävä ohjelma. Pidän tärkeänä, että se seuraavassa hallitusohjelmassa tehdään, ja siihen ei riitä myöskään pelkkä julkinen raha, vaan tarvitaan iso yhteiskunnallinen asennemuutos, jossa liikuntaa kaiken-ikäiset ihmiset lisäävät omassa arjessaan ja sitä tuetaan niin työnantajien, oppilaitosten kuin laajastikin koko yhteiskunnan toimesta. Totta kai se tarvitsee lisärahoitusta, mutta pelkkä raha ei ratkaise, vaan tässä tarvitaan toimintatapoihin ja kulttuuriin isoa muutosta, jotta saadaan väestö, ennen kaikkea lapset ja nuoret, harrastamaan liikuntaa enemmän. Tämä on äärimmäisen vakava asia. Mitä lapsiin tulee, myös huoltajien vastuu on todella iso siinä, että rajoitetaan lasten ruutu-aikaa ja otetaan se vastuu, mitä lapset ja nuoret eivät itse vielä pysty kantamaan, ja opetetaan liikunnalliset ja terveelliset elämäntavat.

Tässä edustaja Mäkelä nosti esille korkeakoulutuksen määrän: Jos tavoitteena on, että 50 prosenttia ikäluokasta on korkeakoulutettuja, niin se ei tarkoita, että kaikki ovat, ja iso osa uusista työpaikoista syntyy nimenomaan aloille, joilla vaaditaan korkeakoulutusta. Tä-mäkin fakta on hyvä huomata.

Mitä tulee poikien oppimistuloksiin, niin itse ajattelen, [Puhemies koputtaa] että opetta-jankoulutuksessa tulevaisuudessa pitää poikien tarpeet ja poikapedagogiikka ottaa nykyis-tä paremmin huomioon.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Jatketaan vielä hetki vastauspuheenvuoroilla. — Edustaja Kiviranta.

10.54 Esko Kiviranta kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vapaalla sivistystyöllä on keskeinen tehtävä jatkuvan oppimisen edistämisessä. Suomessa on paljon ihmisiä, joilla on puutteelliset perus- ja digitaidot. Digitaalisten taitojen vajavaisuus muodostaa vakavan rajoitteen. Heikot perus- ja digitaaliset taidot omaaville tarvittaisiin maksuttomia opiskeluvaihtoehtoja, jotka edistäisivät näiden taitojen oppimista ja sitä kautta edelleen työllistymistä. Arvoisat ministerit, kysyisin oikeastaan kummaltakin: mitä voitaisiin tehdä näitten digitaalisten taitojen parantamiseksi yhteiskunnassa?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Eloranta.

10.55 Eeva-Johanna Eloranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Paljon ilonaiheita tästä budjetista kyllä löytyy. Kiitokset ministerille siitä, että eduskunnan pitkäaikainen toive e-lainauskorvauksista, kirjailijoille siis, koskien e-kirjoja ja e-äänikirjoja, nyt toteutuu. Sitten seuraava steppi ehkä sitten seuraavalle hallitukselle voisi olla se, että saataisiin tämä lainauskorvausten taso nousemaan sinne pohjoismaiselle tasolle, kun se on taas päässyt putoamaan — mutta todella iso kiitos tästä e-korvauksesta.

Niin ikään pitkäaikainen toive, mikä meillä on täällä eduskunnassa ollut, on tämä kuvataiteilijoiden näyttelypalkkiojärjestelmä, joka nyt myöskin vakiintuu — kiitokset ministerille siitäkin. Sen suhteen sitten taas se seuraava steppi olisi se, että voitaisiin laajentaa museoista pienempiin toimijoihin, muun muassa gallerioihin, tämä kuvataiteilijoille hyvin tärkeä asia.

Sitten minä kiinnittäisin meidän kaikkien huomiota siihen, koska me ollaan nyt viimeistä Marinin hallituksen talousarviovuotta tekemässä, että on valtavan tärkeää, että me eduskuntana huolehditään siitä, että näillä keskusvirastoilla, isoilla laitoksilla, kuten Opetushallitus, KAVI eli Kansallinen audiovisuaalinen instituutti ja Kansallisarkisto, on riittävät määrärahat, koska näillä on valtavan tärkeä kansallinen merkitys.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Risikko.

10.56 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan niin kuin täällä todettiin, on hyvä, että tuli tämä e-kirjojen lainauskorvaus, ja kiitos siitä ministeri Honkoselle: laitoitte töpinäksi siinä, että se saatiin selvityshenkilöiden työn jälkeen.

Mutta siitä kyllä vähän pyyhkeitä, että tuossa äsken sanoitte, että ei näitä aloituspaikkoja vedetä hihasta. Minä kysyn, hatustako ne vedettiin — jos katsotte Seinäjoen ammattikorkeakoulun aloituspaikkoja, miten ne ovat koko ajan laskeneet siellä suhteessa siihen väestöpohjaan, mikä meillä on, ja nuorisopohjaan. Te olette erittäin huonosti käsitellyt Seinäjoen ammattikorkeakoulun aloituspaikkoja. Sanon tämän nyt ihan suoraan.

Varhaiskasvatuksen opettajien tarve on todella suuri. Mutta muistutan siitä, että kun viime kaudella tehtiin laki — sivistysvaliokunnan puheenjohtajana toimi valtiosihteerinne — korostettiin nimenomaan sitä educare-mallia mutta kuitenkin niin, että sinne tehtiin niin sanotusti nämä mitoitukset ja kelpoisuusehdot, niin mielestäni meidän pitää vain varmistaa, että se educare-mallikin siellä toteutuu ja nimenomaan se painopiste, mistä siellä haluttiin [Puhemies koputtaa] viime kaudella se tehdä, toteutuu.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hopsu.

10.57 Inka Hopsu vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Iloitsen sivistysjaoston tekemistä lisäyksistä kulttuuriin. Moni niistä koskee myös lastenkulttuuria ja lapsia, ja pyrkimys jaostolla onkin ollut, että samalla tällä parannetaan lasten hyvinvointia kuin myös elvytetään koronasta kärsinyttä kulttuurialaa. Ja esimerkiksi esittävän taiteen vierailuihin kouluille ja päiväkoteihin lisättiin miljoona, ja tässä olisi ajatuksena, että voitaisiin myös työllistää niitä juuri valmistuneita teatteri- ja sirkustaiteilijoita, jotka eivät ole korona-aikana päässeet ensimmäisiin työpaikkoihinsa.

Haluan nostaa esiin tanssiopistojen ja tanssiharrastuksen tilanteen. Koronan jälkeen ja nyt vielä kalliiden energialaskujen kanssa tanssiopistot ovat suuressa pulassa, ja tämä pieni lisäys, 300 000, jonka nyt valiokunta tekee, ei yksin riitä tätä alaa tukemaan. Tämä on juuri sitä lasten ja nuorten liikuntaharrastusta. Olen iloinen myös siitä, että Liikkuva varhaiskasvatus saadaan nyt jatkumaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Rantanen, Mari.

10.58 Mari Rantanen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tätä keskustelua kuuntelee sieltä ministeriäitiöstä ja sitten kuuntelee sitä palautetta tuolta kentältä, niin jostain syystä tuntuu, että nämä näkemykset eivät kohtaa.

Mutta liittyen tähän varhaiskasvatuksen kriisiin: Nyt kun sitä ei saada nähtävästi ratkottua pelkällä rahalla, jota varsin hulpeasti tällä vaalikaudella on käytetty, niin palaan näihin pätevyysvaatimuksiin. Olisiko niistä syytä nyt pohtia uudennäköinen malli? Nimittäin se päävastuu lasten kasvatuksesta on lopulta siellä kotona, eikä sielläkään ole korkeakoulutettuja ihmisiä, joten miksi sitä pitäisi vaatia sinne varhaiskasvatukseen? Lapset tarvitsevat turvallisia aikuisia, jotka pitävät heistä päivällä huolta, ja siihen oheen myös sitä varsinaista opetuksellista näkemystä, joten kysyisin: onko harkittu tämän asian justeeraamista uuteen asentoon?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hänninen.

10.59 Katja Hänninen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluan ensin kiittää tätä hallitusta ja ministereitä siitä, että yksi iso asia ja uudistus, historiallinen uudistus, tehtiin tällä hallituskaudella, ja se on oppivelvollisuuden laajentaminen. Tänä päivänä moni perhe kyllä kiittää tätä hallitusta siitä, että ei tarvitse lukion kirjoihin laittaa rahaa. [Oikealta: Ihmeellistä, meillä päin ei!] Hieno juttu, ja tämä jää historiankirjoihin vaikeista ajoista huolimatta.

Sekin, että lasketaan varhaiskasvatusmaksuja, auttaa tällä hetkellä laskujen kanssa kamppailevia perheitä. Se on apu heille, hyvät perussuomalaiset.

Mutta kysyisin teiltä, arvoisat ministerit, tätä: MIELI ry julkaisi toissa päivänä Nuorten hyvinvointiohjelman nuorten mielenterveyskriisin ratkaisemiseksi, ja yksi iso huoli on lasten ja nuorten uupuminen. Millä tavalla me voisimme tukea koulutusjärjestelmää, joka soisi nuorille paremmin kasvurauhaa? Miten tukisimme sellaista arkea, jossa nuorille jäisi juuri siihen liikuntaan ja nuoruuteen enemmän aikaa?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kilpi.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

11.00 Marko Kilpi kok (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Ihan yllätyin puheenvuorosta. Ja käytänkin tämän puheenvuoron hallituksen kiittämiseen. [Välihuutoja — Naurua] — Ole hyvä. No niin, rauhoitutaanpas, ei tämä nyt niin iso asia ole.

Suomessahan kirjailijoiden toimeentulo on pääsääntöisesti kiven alla ja sekin vähäinen on pieninä palasina pitkin maailmaa. Tässä tilanteessa lainauskorvaukset ovat kirjailijalle elintärkeä tulonlähde, monelle ratkaisevan tärkeä. Ensi vuonnahan kirjailijat nyt sitten vihdoin ja viimein saavat ensimmäistä kertaa lainauskorvausta myös e-kirjoista. [Eduskunnasta: Historiallista!] Tämä on oikea suunta, hyvä. Olen itsekin tehnyt tästä monta toimenpidettä. Tämä on todellakin oikea suunta, mutta korjattavaa kuitenkin jää.

Tässä kohtaa on nyt hyvä nostaa esille yleisten lainauskorvausten nosto vihdoin ja viimein sinne pohjoismaiselle tasolle, ja me tässä vertailussa ollaankin niitä peränpitäjiä. Arvoisat ministerit, suomalaisia tarinoita eivät kirjoita meille kuin suomalaiset kirjailijat, ja senkin takia pidetään huolta siitä, [Puhemies koputtaa] että jatkossakin näin tapahtuu. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja — hetkinen, nyt täytyy miettiä — Koponen, Noora. [Naurua]

11.02 Noora Koponen vihr (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tosiaan eilen kuulumme huolestuttavia uutisia siitä, miten lasten fyysisen kunnon taso on kehittynyt ja mikä sen suunta mahdollisesti myös tulevaisuudessa on. Olen itse fysioterapeuttina tehnyt paljon töitä kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä kanssa, ja tematiikka on sikäli itselleni tuttu ja myös varsin lähellä sydäntä. On selvää, että liikkumisen tulisi olla normaali osa jokaisen lapsen elämää. Malli liikkumiseen ja aktiivisuuteen omaksutaan jo hyvin varhaisessa vaiheessa, eli jo niinä vuosina, kun lapsi elää elämänsä ennen kuin peruskoulu alkaa. Tärkeää olisikin, että pystyttäisiin tukemaan jo perheitä, joissa on pieniä lapsia, siihen, että heillä on riittäviä mahdollisuuksia liikkuu.

Suomen harrastamisen malli on tärkeä, mutta kysyisin: millä tavalla voisimme vielä vahvemmin tukea sitä, että myös erityistä tukea tarvitsevat lapset ja sellaiset lapset ja nuoret, joilla on erilaisia tuen tarpeita, saataisiin vahvemmin tähän Suomen harrastamisen malliin mukaan, [Puhemies koputtaa] niin että myös heidän oikeutensa harrastaa tosiasiallisesti toteutuu?

Puhemies Matti Vanhanen: Koponen, Ari.

11.03 Ari Koponen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos verrataan peruskoulun tuntimääriä eurooppalaiseen tasoon, niin Suomi on tässä jäljessä. Toki peruskoulun muun rakenteen pitäisi olla kunnossa, mutta voisiko tässä olla yksi ratkaisu ongelmiin?

Toisena, suomalaista koulutusta kehutaan vuolaasti, mutta mistä johtuu, ettei suomalaisia koulutusta saada vietyä maailmalle niin, että saisimme siitä uuden vientituotteen?

Sitten, ministeri Andersson, sanoitte, että tämä koulutuksen kunnianpalautus on sitä, minkälaisia päätöksiä täällä eduskunnassa on tehty. Teillä oli hallitusohjelmassa kirjaus kolmiportaisen tuen uudistamisesta. Se olisi ollut varmasti yksi hallituskauden tärkeimmistä uudistuksista, mutta se jäi pelkäksi sanahelinäksi — miksi näin? [Vasemmalta: Mitä niin?]

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Kiljunen, Anneli.

11.04 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikoista on ollut pulaa vuosikausia, ja tästä syystä kiitän nyt hallitusta siitä, että lisää aloituspaikkoja on saatu. Ja toivottavaa on se, että tulevaisuudessa tähän asiaan kiinnitetään huomiota, koska varhaiskasvatus on oleellinen osa lasten ja nuorten hyvinvointia myös jatkos osalta.

Mutta haluan kiittää myös ministeri Anderssonia siitä, että totesitte esityksestä oppimisen tuen kokonaisuudistuksesta, kun lasten ja nuorten ja opiskelijoiden uupuminen ja mielenterveyspalveluiden tarve ovat kasvaneet ja tämä näkyy kouluissa, tämä näkyy varhaiskasvatuksessa ja oppilaitoksissa. Nyt on erittäin tärkeää, etteivät meidän oppilaat ja opiskelijat ja nuoret uuvu jo opintoaikana, ja nyt on suuri huoli siitä, että tätä vastuuta siirretään hyvinvointialueille. Ja nyt kysyisinkin: kun kunnat ovat siirtäneet vastuuta hyvinvointialueille ja nyt rajapinnassa keskustellaan siitä, mitenkä tätä hyvinvointia, kokonaisvaltaista hyvinvointia, voitaisiin kehittää, mikä on teidän tämänhetkinen viestinne kuntiin? Tämä on ihan ajankohtainen kysymys tällä hetkellä, kun hyvinvointialueet perustetaan ja kunnat pohtivat omia roolejaan tässä rajapinnassa.

Puhemies Matti Vanhanen: Vielä vastauspuheenvuorot edustajille Huttunen ja Räsänen, sen jälkeen ministerit, ja sitten siirrytään puhujalistaan. — Edustaja Huttunen.

11.05 Hanna Huttunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustan linja on näkynyt tällä vaalikaudella vahvasti koulutuspolitiikassa. Koulutuksen saavutettavuutta on parannettu lisäämällä koulutuspaikkoja ja ennen kaikkea perustamalla uusia koulutusohjelmia eri puolelle Suomea.

Tiedän, että ministeri Honkonen teki kovasti töitä myös tämän alueellisen opintolainahyvityksen eteen, ja asiahan kaatui nyt siellä hallituksen neuvotteluissa. Tiedän myös, että tuo Norjan mallin mukainen alueellinen kokeilu olisi tuonut uskoa ja toivoa mutta ennen kaikkea osaavaa työvoimaa Itä- ja Pohjois-Suomeen. Olenkin tehnyt tästä asiasta oman lakialoitteen ja haluan kiittää kaikkia 69:ää ihmistä, jotka allekirjoittivat tämän lakialoitteen, ja totta kai toivon, että aloite ehtisi edetä myös valiokuntakäsittelyyn. Mikäli kuitenkin näin ei käy, vetoan myös kaikkiin teihin kollegoihin, että seuraavaan hallitusohjelmaan kirjattaisiin tämä alueellinen opintolainahyvitys ja sitä edistettäisiin sitten siellä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Räsänen.

11.06 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, herra puhemies! Hallitus on omilla toimillaan myös lisännyt varhaiskasvatuksen paineita. Esimerkiksi varhaiskasvatuksesta tulee viestejä, että erilaisten suunnitelmien tekeminen lisää työtaakkaa, vie aikaa pois lapsilta — viimeisimpänä yhdenvertaisuussuunnitelma. Ja varhaiskasvatuksen maksualenukset ovat sinänsä perheille tervetulleita, mutta uskon, että monet perheet olisivat arvostaneet vielä enemmän näidenkin resurssien ohjaamista sinne varhaiskasvatuksen laatuun. Kun samanaikaisesti sitten yksityisen varhaiskasvatuksen tukea ei vahvistettu samalla tavoin kuin tätä julkisen varhaiskasvatuksen, se on johtamassa lisää paineita näihin kunnallisiin päiväkoteihin.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

On myös rehellisesti todettava se, [Puhemies koputtaa] että korkeakoulutettujen varhaiskasvatuksen opettajien palkat ovat kuopassa.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Andersson.

11.07 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Aloitan tästä opiskelijoiden ja oppilaiden uupumisesta ja kasvu- ja opiskelurauhasta, mikä on erittäin tärkeä teema. Minusta se on asia, mikä pitää huomioida kaikessa tehtävässä koulutuspolitiikassa, ja silloin pitää myöskin olla valmis tekemään valintoja.

Me teimme esimerkiksi sen valinnan tällä hallituskaudella liittyen tämän toisen kotimaisen palauttamiseen pakolliseksi ylioppilaskirjoituksissa, että sitä ei viety nyt eteenpäin joutuksen siitä, että ylioppilaskirjoitusten vaativuutta oli juuri lisätty edellisen hallituksen päätösten seurauksena.

Mitä tulee perusopetuksen tuntimäärän lisäämiseen, on totta, että Suomessa on hyvin lyhyitä koulupäiviä verrattuna erittäin moneen muuhun maahan. Jos niitä halutaan pidentää, niin pitää toki huomioida sitten myöskin tämä hyvinvointi- ja uupumiskysymys tässä, että se aika on pois esimerkiksi harrastuksista tai muusta. Ehkä itse kiinnittäisin enemmän huomiota siihen, että esimerkiksi OECD-vertailuissa Suomen koulutusjärjestelmään nostetaan esille huipputehokkaana, koska muut maat eivät saa sillä opetustuntimäärällä, mikä meillä on, niin huippuhyviä oppimistuloksia kuin mihin me ollaan täällä pystytty, ja siihen, että enemmän keskityttäisiin siihen, että annetaan opettajille mahdollisuudet keskittyä oman työnsä ytimeen, siihen perustyöhön, jotta se laadukas opetus voidaan jatkossakin turvata.

Mitä tulee kolmeportaiseen tukeen, tällä hallituskaudellahan on siis aloitettu tämä oppimisen tuen kokonaisuudistus säätämällä varhaiskasvatuksessa annettavasta tuesta, joka on ollut myöskin ammattilaisten ja eduskunnan edellyttämä muutos eli se, että oppimisvaikeuksien tuen tarpeen tunnistaminen pitää aloittaa jo varhaisissa vuosissa, jotta me saadaan tämä tukijärjestelmä toimimaan jo silloin ja se sitten seuraa lasta sinne perusopetuksen puolelle. Sen lisäksi meillä on nyt asiantuntijaryhmän tekemä selvitys siitä, mitä tarkalleen ottaen pitää tehdä lainsäädännössä ja toimintamalleissa tämän oppimisen tuen kokonaisuudistuksessa. Tämä asiantuntijaraportti on minulle luovutettu nyt tämän syksyn aikana. Siinä on 66 eri toimenpide-ehdotusta valmiiksi toimeenpantaviksi sitten ensi vaalikauden aikana.

Sitten lopuksi vielä tähän varhaiskasvatuksen kriisiin. Itse en usko, että tämä varhaiskasvatuksen työvoimapula on ratkaistavissa mitenkään muutoin kuin työoloja, palkkausta ja työehtoja parantamalla. Meillä on tämä työvoimapula nyt, kun on vielä kahdeksan vuotta jäljellä tähän uuteen henkilöstörakenteeseen. Jos me emme tee parannuksia työoloihin ja palkkaukseen, meille tulee varmasti puutetta myöskin esimerkiksi lastenhoitajista. Eli ei pelkkien pätevyysvaatimusten säätäminen tai muuttaminen tätä ongelmaa tule ratkaisemaan vaan se, minkälaista se työarki on niille ammattilaisille, jotka meidän kaikkein nuorimpien lasten kanssa työskentelevät. Olen itse kunnille yrittänyt ehdottaa tällaista 3+1-mallia, nopeasti käyttöön otettavaa, jossa palkataan lisää henkilöstöä joko yksikkökohtaisesti tai ryhmäkohtaisesti helpottamaan sitä arkea niille koulutetuille ammattilaisille, jotka siellä ovat.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Honkonen.

11.11 Tiede- ja kulttuuriministeri Petri Honkonen: Arvoisa herra puhemies! Tässä vaaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Risikko edellä jo kysyi kulttuurista, en silloin siihen ehtinyt vastaamaan. Minä pidän aika tärkeänä tässä kohtaa tätä suurtapahtumastrategian valmistelua, suunnitelmaa, jolla tähtäämme siihen, että Suomi saisi enemmän kansainvälisiä suurtapahtumia, jotka loisivat lisää työtilaisuuksia taiteen tekijöille ja myöskin monille muille eri alojen, kuten palvelualojen, ammattilaisille. Korona-aika toi tällekin sektorille ison kuopan, ja siitä ei ole vielä aivan toivuttu. Meidän pitää saada lisää näitä tapahtumia, isoja tapahtumia, joissa taidealan ammattilaiset voivat työllistyä ja joilla myös saadaan kansainvälisiä matkailijoita Suomeen. Tämä on tärkeä osa luovaa taloutta ja sen ympärillä toimivaa bisnestä, joka tuo hyvinvointia ja verotuloja Suomeen.

Mitä tulee alueellisiin korkeakoulupaikkojen lisäykseen, nyt on tehty merkittäviä lisäyksiä. Lähes jokaiseen korkeakouluun on tehty koulutusvastuiden laajennuksia ja aloituspaikkojen lisäyksiä tällä vaalikaudella. Se on osa sitä tavoitetta, jolla päästään suomalaisten osaamistason nostoon.

Kiitän kommentteista liittyen tähän kirjailijoiden e-lainauskorvaukseen. Tässä muun muassa edustaja Kilpi piti hyvän puheenvuoron, jossa nosti suomalaisen kirjallisuuden merkitystä, ja myös edustaja Gustafsson edellä korosti Yleisradion roolia suomen kielen, myös ruotsin kielen, meidän kansalliskieltemme, elinvoimaisuudessa. Pidän tätä tärkeänä. Jos me suomalaiset emme tee omilla kielillämme kirjallisuutta ja sitä lue, niin ei sitä tee mikään muukaan kansa meidän puolestamme. Sen takia kirjailijoiden toimeentulosta pitää pystyä huolehtimaan.

Edustaja Koponen kysyi Harrastamisen Suomen mallin jatkokehittämisestä. Tämä ollaan todellakin nuorisolakiin nyt kirjaamassa, ja taisi eduskunta sen jo käsitelläkin. Tämä on tärkeä asia: se kirjattiin sinne korostaaksemme sitä, että tällä on pysyvä asema. Tässähän on kunnilla iso valta päättää tämän mallin mukaisen harrastustoiminnan järjestämisestä, mutta sen myötä kunnilla on myös iso vastuu. Ensi vaalikauden asia on kehittää tätä mallia niin, että varmistetaan, että se tavoittaa kaikki nuoret, erityisryhmät, jotka ovat haasteellisessa asemassa, mutta ennen kaikkea myös maaseudun lapset ja nuoret entistä paremmin.

Tässä oli äärimmäisen tärkeää keskustelua edelleenkin tästä varhaiskasvatuksesta. Tässä edustaja Rantanen nosti esille korkeakoulutuksen merkityksen. Nythän on niin, että tässä henkilöstömitoituksessa on sekä korkeakoulutettuja ammattilaisia että sitten lastenhoitajia, ja kaikilla on oma roolinsa henkilöstömitoituksessa. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä tarvitaan kaikkia henkilöstöryhmiä, niin sosionomeja kuin yliopistossa opiskelleita varhaiskasvatuksen opettajia ja lastenhoitajia. Haasteet, erilaiset sosiaaliset ongelmat, lasten parissa ovat jo varhaiskasvatusvaiheessa niin suuria, että myös korkeakoulutettujen asiantuntemusta tarvitaan paljon paljon entisaikoja enemmän sinne varhaiskasvatukseen.

Edustaja Kiljunen nosti esille todella tärkeän keskustelun kuntien tehtäväkentästä ja siitä, mihin muotoutuu kuntien rooli, joiden vastuulla ovat sivistys-, kulttuuri-, vapaa-aika-, nuoriso- ja liikuntapalvelut. [Puhemies koputtaa] On ensi vaalikauden iso haaste poliittiselle järjestelmälle, eduskunnalle, määrittää kunnan uusi rooli.

Puhemies Matti Vanhanen: Puhujalistaan. — Edustaja Laiho.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

11.15 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Meillä käsitellään OKM:n budjettiluokkaa, ja on tosi ikävä huomata, että ministerit lähtevät pois salista, kun asian käsittely on kesken. No, se on priorisointikysymys tietenkin, mikä tämän eduskunnan merkitys on.

Täällä keskusteltiin varhaiskasvatuspulasta: huutava pula työntekijöistä, joka näkyy päivittäin monen perheen arjessa, kun lapsi pyydetään hakemaan aikaisemmin päivähoidosta. Kyllä tämä on kaukana koulutuksen kunnianpalautuksesta ja varhaiskasvatuksen kunnianpalautuksesta.

Myös peruskoulun tila on hälyttävä. Meillä valmistuu peruskoulusta luku- ja kirjoitus- taidottomia nuoria, joilla ei ole riittäviä eväitä toiselle asteelle. Tämän takia kokoomus haluaa tehdä peruskoulun kunnianpalautuksen, ja toivottavasti seuraavalla kaudella siihen voidaan satsata.

Täällä on tuotu esille hallituksen satsauksia koulutukseen. Valitettavasti hyvin moni niistä rahoista on määräaikaista. Ne ovat vain lyhytaikaisia rahoituksia, ja pitkäjänteisestä kehittämisestä ei ole kyse. Tai jos puhutaan oppivelvollisuuden pidennyksestä, niin siihenkin on riittämättömästi rahaa.

Jokaisella peruskoulun päättävällä nuorella pitäisi olla riittävät perustiedot ja -taidot toisen asteen opintoihin. Jos perusta ei ole kunnossa, on nuorella todella haastavaa myöhemmässä vaiheessa. Kokoomus on ehdottanut lisäsatsauksia perustaitojen vahvistamiseen sekä oppimisen tuen kehittämiseen peruskouluissa.

Vuodenvaihteessa on tulossa sote-muutos ja hyvinvointialueet ottavat sote-palvelut hoidakseen, ja tässä yhteydessä myös oppilashuolto siirretään sivistystoimesta hyvinvointialueiden vastuulle. Tähän sisältyy monia huolia, ja niitä tuotiin jo asiantuntijakuulemisessa esille sote-lakia käsiteltäessä. Mutta hallituspuolueet eivät niitä kuulleet, vaan oppilashuolto heitetään hyvinvointialueen vastuulle. Sanottiin, ettei tämä vaikuta millään tavalla käytännössä, että kyse on hallinnollisesta muutoksesta. Nyt on kuitenkin käynyt esille, että oppilashuollon työntekijät eivät voi jatkossa enää käyttää kodin ja koulun välistä yhteydenpitokanavaa, Wilma-järjestelmää tai vastaavaa, mitä siellä käytetään. No, eikö pitänyt käydä niin, ettei mikään muutu? No nyt muuttuu: tulee uusi hallinnollinen raja koulun ja näitten oppilashuollon työntekijöiden välille.

Oppilashuollon työntekijät ovat osa kouluyhteisöä — pitäisi olla osa kouluyhteisöä ja tuoda yhteisöllisyyttä, olla osa sitä kouluyhteisöä. Ja vuoronvaihtokeskustelun opettajien kanssa pitäisi olla jouhevaa, tiedonsiirron jouhevaa — ja nimenomaan sen takia, että pystytään tukemaan lasta ja nuorta hyvin varhaisessa vaiheessa ja näkemään ja havaitsemaan ne oppimisen haasteet ja tarttumaan niihin.

Täällä kysyttiin opetusministeriltä, millä tavalla he aikovat tämän Wilma-ongelman ratkaista, mutta ei saatu vastausta eikä saada nytkään, koska täällä ei näy ministereitä. [Jukka Gustafsson: Kyllä on ollut pitkään jo, puhuja ei ole nähnyt!] — Eivät jääneet tänne kuuntelemaan loppuun asiaa. [Välihuutoja]

Haluaisin lopuksi ottaa vielä esille tutkimuksen. Talousarvioesityksen mukaan tki-rahoitus on vähenemässä 110 miljoonalla eurolla. Jos me haluamme, että me saamme esimerkiksi EU-tukia tutkimuksiin, niin kyllä meillä pitää olla omaa tutkimusta. Myöskään korkeatasoinen syöpähoito ei tule tänne itsestään: me tarvitaan tutkimuksia tänne ja sitä kautta myös niitä uusimpia lääkkeitä. Kokoomus on esittänyt vaihtoehtobudjetissaan, että Business Finlandin tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta vahvistetaan 40 miljoonalla eurolla eikä toteuteta hallituksen esittämiä leikkauksia. Lisäksi vahvistaisimme yliopistollisten sairaaloiden VTR-tutkimusrahoitusta.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

Lopuksi haluan nostaa tähän vielä esille kansallisen syöpästrategian, joka olisi tärkeää saada seuraavalla hallituskaudella eteenpäin. Sille tarvitaan tukeva lainsäädäntö ja ennen kaikkea tutkimustyön resursointia, mikä myös tässä hyvinvointialueuudistuksessa on huomioitava.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Andersson.

11.20 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Lyhyesti voin vastata vielä liittyen tähän oppilas- ja opiskelijahuollon siirtoon ja näihin tietojärjestelmiin ja tietovarantoihin, joissa on siis työ käynnissä opetus- ja kulttuuriministeriössä ja sosiaali- ja terveysministeriössä, ja myöskin sitten tietoa, näkemyksiä pyydetään tietosuojavaltuutetulta. Minun tämänhetkinen käsitykseni on, että kunnat eli koulutuksen järjestäjät voivat myöntää käyttöoikeuksia näihin tietovarantoihin oppilas- ja opiskelijahuollon ammattilaisille myöskin jatkossa, kunhan kunta on määritellyt, mikä se tieto on, mikä heidän kuuluu sitten oman työnsä osalta tavoittaa. Eli mahdollisuuksia on kyllä. Tämänhetkisten tietojen mukaan ei näytä siltä, että tämä edellyttäisi mitään lainsäädäntömuutoksia, mutta tästä tullaan opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja Opetushallituksen kautta kyllä sitten viestimään.

Puhemies Matti Vanhanen: Puhujalistaan. — Edustaja Virta poissa. — Edustaja Kinnunen.

11.21 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kun laajensimme oppivelvollisuuden, halusimme pitää kaikki mukana. Jatkossa on syytä keskittyä peruskoulun vahvistamiseen, perustaitojen oppimiseen, opettajien ja rehtoreiden hyvinvointiin ja toimivaan kolmiportaiseen tukeen.

Lukutaidon opetus on peruskoulun tärkeimpiä tehtäviä. Suomi on kansainvälisesti verrattuna edelleen lukutaidon kärkimaita, mutta lukutaidon taso on kuitenkin heikentynyt. Monilukutaitoon liittyvät vaatimukset ovat kasvaneet. Budjettiehdotus sisältää puolitoista miljoonaa euroa lukutaito-ohjelman toimeenpanoon. Myös muita satsauksia siihen on. Kun vahvistamme jatkossa peruskoulua, panostetaan myös laskutaitoon ja kirjoitustaitoon, mutta myös yrittäjyyden taitoihin.

300 000 euroa myönnetään Tekstin talon käynnistämiseen. Tekstin talon tarkoitus on koota kirjallisuuden alan toimijoita ja tukea tekstialan ammattilaisia. Talo tarjoaa toimintaedellytyksiä kirjallisuuden, kääntämisen, tulkkauksen, kritiikin ja tutkimuksen ammattilaisille.

Minäkin haluan kiittää kirjailijoiden e-lainauskorvauksesta, jota on jumpattu eduskunnassa pitkään, mutta ministeri Honkonen pestasi selvittäjän, joka osasi ratkaista asian. Kirjailijan elanto koostuu monista pienistä puroista, joista tämä korvaus e-lainauksista on tärkeä. Tulevalla kaudella yleinen lainauskorvaus kannattaa nostaa pohjoismaiselle tasolle.

Arvoisa puhemies! Jopa 40 prosenttia lapsista on hälyttävän heikossa kunnossa. Liikkumattomuus maksaa meille nyt miljardeja. Se aiheuttaa pahoinvointia, terveysmurheita ja onnettomuuksia. On hyvä, että tässä budjetissa kohdennetaan puolitoista miljoonaa euroa Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman jatkamiseen. Liikuntatottumukset alkavat vakiintua jo varhain. Tarvitsemme koulujen liikuntapaikkoja, joihin lasten ja nuorten on helppo tulla. Luonteva paikka harrastaa ja liikkua on nimenomaan koulun yhteydessä. Iloitsen siitä, että esimerkiksi oman kotiseutuni Haapajärven Ståhlbergin koulun liikuntasali on päässyt lii-

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

kuntapaikkojen rahoitussuunnitelmaan. Jäämme odottamaan sille ja kaikille koulujen liikuntatiloille myönteisiä rahoituspäätöksiä.

Arvoisa puhemies! Koronan seurauksena nuorten syrjäytymisen riski on kasvanut. Moni on lopettanut harrastuksensa. Kun hinnat nousevat, näin voi käydä yhä useammalle. Budjetissa kohdennetaan 180 000 euroa liikkuvan nuorisotyön edistämiseen ja laajentamiseen. On tärkeää, että kaiken kaikkiaan etsivän nuorisotyön resursseja turvataan jatkossa. Se on tärkeä osa laajennetun oppivelvollisuuden tukiverkkoa ja yhteistyötä.

Arvoisa puhemies! Budjetissa on monia yksittäisiä ilonaiheita. Ensi vuoden budjetissa myönnetään esimerkiksi Turun tuomiokirkon peruskorjaukseen neljä miljoonaa euroa. Kirkko seisoo keskellä kaupunkia ja kylää tänäkin päivänä. Se pitää yllä historiallisesti arvokkaita rakennuksia, arkkitehtuuria, ympäristöjä ja hautausmaita. Kirkko elää mukana elämän käännekohtissa ja kokoaa ja kannattelee, kun on vaikeaa. Kun yhteiskunnassa tapahtuu traagisia asioita, kirkkojen ovet ovat avoinna ja ihmiset löytävät tiensä yhteisiin tiloihin hiljentymään, laulamaan, keskustelemaan ja kuulemaan. Nyt panostamme Turun tuomiokirkon remonttiin, että se voi täyttää tätä tärkeää tehtäväänsä. On hienoa, että pidämme historialliset rakennukset hyvässä kunnossa.

Tärkeänä pidän myös Oulun, vuoden 2026 kulttuuripääkaupungin, tukemista. Ensi vuodelle tätä tukea tulee 1,6 miljoonaa euroa. Sillä saadaan paljon hyvää aikaan. Tervetuloa Ouluun monenlaisen kulttuurin pariin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Koskela.

11.27 **Jari Koskela ps:** Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Koulutuspolitiikassa meillä ei ole varaa epäonnistua. Koulutus on se peruskivi, jonka päälle kansakuntamme menestys on perustunut, ja niin sen pitää olla jatkossakin. Valitettavasti koulutuksessa on tehty viime vuosina lukuisia epäonnisia valintoja, joiden takia Pisa-tuloksemme laskevat ja peruskoulunsa päättävistä aivan liian moni ei osaa edes lukea niin, että aidosti pärjäisi jatko-opinnoissa tai työelämässä. Oppilaita on pidetty käytännössä erilaisten uusien ja huonoiksi osoittautuneiden toimintamallien, kuten ilmiöoppimisen ja liiallisen inklusion, testikapaleina. Iso määrä peruskoulunsa päättäneitä, joista valtaosa on poikia, on siten joutunut yhteiskunnan pettäviksi.

Ensimmäinen askel parempaan olisi nyt luopua epäonnistuneista toimintatavoista, jotta ongelmaa ei enää pahennettaisi. Nyt kun sote-palvelut siirtyvät alueille, on kunnilla iso rooli varhaisessa puuttumisessa ja hyvinvoinnin edistämisessä. Koulutuksessa onnistuminen on kenties merkittävin sosiaalisia ongelmia ennalta ehkäisevä toimenpide.

Hallituksen suurin koulutuspoliittinen hanke tällä kaudella on ollut oppivelvollisuuden pidentäminen ja maksuton toinen aste. Mielestäni tuo oli turha uudistus, sillä se ei ratkaise perimmäistä ongelmaa eli jo varhaisessa vaiheessa alkavaa syrjäytymiskehitystä ja peruskoulutuksen heikkenevää tilannetta. Toisen asteen maksuttomuus antaa lisää etua niille, joilla jo muutenkin menee hyvin. Tätä uudistusta vastustivat myös lukiodien rehtorit ja useat opettajat. Ymmärrän jonkinlaisen sosiaalipoliittisen hyödyn siltä kannalta, että toisen asteen pakollisuus pitää syrjäytyneitä ja syrjäytymisvaarassa olevia oppilashuollon piirissä vähän pidempään. Parempiakin ratkaisuehdotuksia tähän vaikeaan ongelmaan kuitenkin olisi ollut olemassa.

Oppivelvollisuus uudistus on ollut alusta lähtien alibudjetoitu. Oppivelvollisuuden pidentäminen asettaa erityisesti pieniä lukioita vaikeaan asemaan, kun kuntien pitää etsiä

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

säästöjä lisääntyvän tehtävämäärän vuoksi. Käytännössä tämä tarkoittaa opetustarjonnan supistamista ja erikoiskurssien määrän vähentämistä. Tällaisilla toimilla voi olla pienempienkin lukioiden veto- ja pitovoimaa lisäävä vaikutus. Pienten kuntien kouluja ja lukioita pitää nyt puolustaa, kun niitä on vielä jäljellä. Lukioiden vaikeutuva tilanne vaikuttaa monin paikoin myös peruskouluihin. Maassamme on paljon yhteiskouluja, joissa lukio ja yläaste jakavat samoja tiloja ja opetushenkilöstöä.

Me perussuomalaiset olemme vaihtoehtobudjetissamme ja uudessa maaseutupoliittisessa ohjelmassamme esittäneet lähikoululisää jäljellä olevan kyläkouluverkon pelastamiseksi. Kyläkouluilla on kaiken lisäksi paljon muutakin kuin vain opetuksellista arvoa. Ne ovat kylien elinvoiman keskuksia, ja niiden lakkauttaminen tutkitusti kiihdyttää alueiden kuihtumista ja samalla myöskin maaseudun kuihtumista.

Arvoisa puhemies! Ilmiöoppimisen ja inklusion lisäksi perus- ja muussakin koulutuksessa on ongelmana liiallinen digitalisaatio. Kun etsitään syitä heikkeneville oppimistuloksille, digilaitteiden liiallinen käyttö nousee kaikissa selvityksissä ja opettajien kertomuksissa esiin. Älylaitteiden käytöstä on tutkitusti haittaa oppimiselle ja keskittymiselle. Budjettimietintöön jättämässämme vastalauseen lausumaehdotuksessa ehdotammekin, että hallitus selvittää mahdollisuuksia muuttaa perusopetusta kännykkä- ja älylaitevapaaksi. Uskon, että tällä toimella olisi oppimistuloksia ja hyvinvointia lisäävä vaikutus. Älylaitteisiin liittyy myös ongelmia siinä mielessä, että ne ovat tehneet koulukiusaamisesta entistä raadollisempaa. Tällaiseen nöyryytysväkivaltaankin me perussuomalaiset olemme esittäneet ratkaisuja.

Arvoisa puhemies! Koulutus on ensiarvoisen tärkeää, ja kouluttautua kannattaa. Elinikäinen oppiminen on tämän päivän sanoja. En kuitenkaan ole aivan varma siitä, onko syytä asettaa liian korkeita tavoitteita korkeakoulutettujen määrälle. Ammattikoulutus ansaitsee kunnianpalautuksen. Koulutuspolitiikassa meidän pitää miettiä tarkemmin aitoja eri alojen erilaisia tarpeita. Kaikkien ei tarvitse eikä täydy olla maistereita tai tohtoreita, jokaisella on kyllä paikkansa tässä yhteiskunnassa. Kaikkein tärkeintä on nyt saada peruskoulutus kuntoon, jotta jokaiselle nuorelle on oikeasti aidot mahdollisuudet lähteä tavoittelemaan omia unelmiansa. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Viitanen.

11.32 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Kyllä tämä on varsin koulutusmyönteinen hallitus ollut ja hyvä kausi. Olemme voineet panostaa moneen tärkeään asiaan, ja toisin kuin ehkä edellinen puheenvuoronkäyttäjä painotti, minä kyllä painottaisin nimenomaan, että kyllä historiaan tulee jäämään tämä oppivelvollisuuden laajentaminen. Se on merkittävä teko koulutuksen tasa-arvon lisääntymiseen, ja uskon, että käy todellakin niin kuin täällä jo mainittiin, että mitä pitemmälle mennään tulevaisuuteen, sitä harvempi tätä enää jaksaa kritisoida, vaan varmasti nämä hyvät puolet siitä näkyvät.

Puhemies! Tulevaisuuteen on katsottava. Me tarvitsemme erilaisia investointeja, joilla luomme ja rakennamme hyvää tulevaisuutta, ja koulutus on tietenkin yksi tärkeä osa sitä. Koulutukseen kannattaa siis panostaa aina, ja toivon, että myös tulevina vuosina seuraavat hallitukset tulevat tämän arvovalinnan tekemään.

Itse näkisin, että kun mietitään näitä aloja, mistä kasvua tulevaisuuteen voidaan saada, nostaisin vahvasti esiin luovan talouden. Meillä on tietynlaisia ikään kuin isoja tarinoita, mitä nyt olemme jo kirjoittaneet, millä panostamme tulevaisuuteen. Yksi niistä on esimer-

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

kiksi täälläkin paljon keskusteltu tutkimus- ja kehitystyöhön panostaminen systemaattisella ohjelmalla. Yksi on tietenkin tämä vihreä siirtyä ja kaiken kaikkiaan ympäristöystävälliset tavat tehdä tulevaisuutta. Sitten itse nostaisin tähän isoksi tarinaksi myös rinnalle luovan talouden kaikenpuolisen tukemisen, koska näen, että sillä jos millä saamme elementtejä tulevaisuuden kasvuun.

Sehän, että panostamme esimerkiksi juuri kulttuuriin, lisää ihmisten henkistä hyvinvointia. Täälläkin on moneen kertaan sanottu, kuinka paljon näinä aikoina tarvitsemme henkistä huoltovarmuutta, kun korona on meitä iskenyt ja varmasti myös ikävät, julmat sota-ajat pistävät monen mielen matalaksi. Me tarvitsemme henkistä huoltovarmuutta, ja kulttuuri on mitä paras keino siihen. Sen lisäksi se luo kasvua, työllisyyttä ja alueille työpaikkoja, ja tätä kautta on erittäin tärkeää panostaa näihin asioihin tulevaisuuden nimissä.

Puhemies! Tähän loppuun puheenvuorossani haluan kyllä nostaa Yleisradion esiin: Kiitän Jukka Gustafssonia, joka on hyviä puheenvuoroja täällä käyttänyt Yleisradion puolesta, ja haluan, että hän ei jää ainoaksi. Korostan, että esimerkiksi meillä sosiaalidemokraateilla on aina ollut tärkeää pitää Ylen puolta, ja näinäkin päivinä ymmärrämme, kuinka tärkeää on, että meillä on voimakas julkinen yhtiö, joka koetaan myös hyvin luotettavaksi. Sannon, että tämä kauhukuormaaja, mitä nyt sitten kokoomus sinne on yhdessä perussuomalaisten kanssa Pasilaan ja myös Tohloppiin ajamassa, on sellaista politiikkaa, jota en voi ymmärtää. Aiemmin kautta historian oli voimassa se, että yhdessä parlamentaarisesti sovittiin näistä asioista, että Ylen rahoitus turvataan. Todella en pidä hyvänä sitä, että vaikka kauhukuormuri tulee sitten sinne Tohloppiin ja vie lastenohjelmien tuotantoedellytykset ja muut luovan talouden tuotantoedellytykset. [Pia Lohikoski: Pidetään Pikku Kakkosen puolia kaikki yhdessä!] — Kyllä, juuri näin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Heinonen.

11.35 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvä opetusministeri! Kokoomus pitää tärkeänä ja haluaa huolehtia siitä, että oppimisen perusta luodaan tulevaisuudessakin varhaisten vuosien aikana. Jokaisella lapsella pitää kokoomuksen mielestä olla oikeus osallistua varhaiskasvatukseen. Suomessa varhaiskasvatuksen osallistumisaste on kuitenkin edelleen muita Pohjoismaita jäljessä, vaikka positiivista kehitystä on viime vuosina tapahtunut. Meidän on edelleen pyrittävä nostamaan varhaiskasvatuksen osallistumisastetta, jotta yhä useampi pääsee varhaiskasvatuksen piiriin. Nimittäin pedagogisesti laadukas varhaiskasvatus vaikuttaa tutkitusti myöhempään koulupolkuun. Laadukkaalla varhaiskasvatuksella voidaan tasata oppimiseroja ja varhaisessa vaiheessa myös tunnistaa oppimisvaikeuksia. Laadukas varhaiskasvatus edellyttää riittäviä resursseja, ja tämän takia varhaiskasvatuksen tasa-arvorahoitus on kokoomuksen mielestä vakiinnutettava. Kaksivuotinen esiopetus on toteutettava pysyvästi, ei pelkkänä kokeiluna, ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja on alennettava enemmän kuin mihin tämä vasemmistohallitus nyt tyytyy. Tavoitteenamme kokoomuksessa on laadukas varhaiskasvatus, johon osallistuu koko ikäluokka. Siksi lisäisimme varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon vahvistamiseen 30 miljoonaa hallituksen esitysten päälle.

Kokoomus haluaa, että jokainen nuori saavuttaa riittävät tiedot ja taidot myös toisen asteen opinnoissa. Vaikka meillä on maailman paras peruskoulu, valmistuu tällä hetkellä peruskoulusta edelleen oppilaita, joilla ei ole riittäviä perustietoja ja -taitoja toisella asteella opiskeluun. Ongelmiin on puututtava varhaisessa vaiheessa, ja vaikka täällä vihervasem-

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

misto tänään on hehkuttanut, että nyt on opetuksen ja koulutuksen kunnianpalautus toteutettu, niin arki on toisenlaista. [Jukka Gustafsson: Suunta käännettiin teidän jäljiltänne! — Välihuutoja vasemmalta] Käykää, arvoisat vasemmistolaiset, katsomassa, minkälaista tuolla koulujen arjessa on. — Näyttää olevan puhe vaikuttavaa, vihervasemmisto huutaa ministeriaitiota myöten. Kouluissa valitettavasti arki osoittaa, että ei siellä niin hyvin mene kuin te annatte ymmärtää. [Jukka Gustafsson: Ongelmat tiedetään!]

Kokoomus haluaa vakiinnuttaa perusopetuksen laadun ja tasa-arvon vahvistamiseen tarkoitetut määrärahat. Tällä vahvistettaisiin perusopetuksen laatua sekä tasoitettaisiin oppimiseroja. Erityistä huolta herättää lasten ja nuorten heikentynyt lukutaito. Kokoomus haluaa vahvistaa perusopetusta pitkäjänteisesti. Näin turvataan myös opettajien mahdollisuus keskittyä työhönsä, lasten ja nuorten kasvun ja oppimisen tukemiseen.

Peruskoulu on ollut historiallinen innovaatio. Olemme tuudittautuneet siihen niin, että emme ole osanneet riittävän ajoissa puuttua siellä esiintyviin haasteisiin. Tarvitsemme ennakoluulotonta perusopetuksen uudistamista, jotta vahva osaamispohja varmistetaan jokaiselle suomalaiselle lapselle ja nuorelle. Jokaisella peruskoulun päättävällä nuorella on oltava riittävät perustiedot ja taidot toisen asteen opintoihin. Jos perusta ei ole kunnossa, on siihen haastavampaa myöhemmässä vaiheessa puuttua. Lisäämällä vuosiviikkotuntien määrää saadaan lisää aikaa lapsille ja nuorille. Tämä tarkoittaa enemmän opetusta ja oppilaiden kohtaamista arjessa.

Yhtenä keskeisenä kehittämisen kohteena on oppimisen tuki perusopetuksessa. Valitettavasti oppilaat eivät saa tällä hetkellä riittävästi tarvitsemaansa tukea oppimiseen. Kokoomus on sitoutunut siihen, että oppimisen tukea on tarjolla yksilöllisesti ja oppilaan tarpeita vastaavasti. Tuen keinovalikoiman on oltava laaja siten, että myös tarpeellinen pienryhmäopetus on mahdollista — tästä puhuin tuossa debatissa.

Myös ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus vaativat pysyvää rahoitusta nykyisen hanke-rahoinnin sijaan. Tarpeet ovat pysyviä eivätkä sellaisia, että niitä voidaan vain hanke-rahoinnilla tehdä.

Kokoomus on vahvasti sitoutunut myös nostamaan suomalaisten osaamistasoa. Haluamme pitää kiinni tavoitteesta, että vuoteen 2030 mennessä vähintään puolella nuoresta ikäluokasta olisi korkeakoulututkinto. Tämä edellyttää merkittäviä lisäpanostuksia aloituspaikkojen nostamiseksi pysyvällä määrärahalta.

Toisin kuin hallitus, kokoomus ei ole valmis tutkintojen halpuuttamiseen. Korkeakoulujen aloituspaikkoja nostettaessa on niihin varattava riittävä pysyvä rahoitus. Aloituspaikkoja on kohdistettava yhdenvertaisesti siten, että niitä nostetaan erityisesti alueilla, joissa nuorten ikäluokat ovat suurimpia.

Arvoisa puhemies! Loppuun totean vielä liikuntatoimesta: Koronapandemia osoitti, kuinka tärkeää yhteiskunnan kantokyvyn kannalta on vahvistaa ihmisten hyvinvointia ja resilienssiä kulttuurin ja liikunnan keinoin, ja koronasta palautuminen edellyttää, että turvaamme nämä toiminnot jatkossakin. Suomessa on luotava ilmapiiri mutta myös mahdollisuudet ”saa liikkua” -elämäntavalle. Otetaan tämä ajattelumalli keskiöön yhdyskuntasuunnittelussa, kaikessa rakentamisessa, päiväkotien ja koulujen arjessa mutta myös työelämässä ja arjen liikkumisessa. Aloitetaan puheiden sijaan aidot toimet ensi kaudella.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Reijonen.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

11.41 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies ja arvoisa ministeri! Nyt käsittelemme opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaa ja tulevaisuudensuunnitelmia.

Tässä nyt nousee esille, on noussut esille jo pitkän aikaa, tämä lääkäri- ja hoitajapula, ja tämä lääkäripula on nyt pakko ottaa tässäkin esille, kun tuntuu, että niitä lääkäreitä ei kouluteta ihan tarpeeksi. Jotenkin tämä on aika yllättävää, että nyt soten aloittaessa on tilanteita, missä oikeasti lääkäreitä puuttuu monelta paikkakunnalta, ei välttämättä saada lääkäreitä yliopistollisiin sairaaloihin eikä saada lääkäreitä terveysasemille. Joudutaan tämmöisiä akuuttipäivystyksiä jopa lakkauttamaan, mikä on aivan hälyttävää, että terveysasemat eivät toimi, kun ei ole lääkäreitä, ollaan todella huolissaan. Onko tähän tämmöisiä keinoja, mitä nyt voitaisiin käyttää? Se lääkärikoulutus on kuitenkin tosi tärkeätä. Meillä Itä-Suomessakin koulutetaan lääkäreitä, ja jotenkin niitä koulutuspaikkoja voitaisiin varmasti lisätä. Totta kai oppilaitosten pitää itse hakea niitä, mutta eikö voisi ajatella, että valtion puolelta ruvettaisiin motivoimaan, että lääkäreitä koulutettaisiin enemmän?

Olin aika hämmästynyt, kun tutustuin tuohon aiheeseen, ja vähän Lääkäriliiton puoleltakin oli jossain vaiheessa otettu kantaa siihen tyylillä, että on vähän niin kuin kallista, jos Suomessa koulutetaan enemmän lääkäreitä, mutta minun mielestäni kyllä kallista on tavallaan se, jos ihmiset jäävät hoitamatta, kun ei ole lääkäreitä saatavilla.

Toivoisin, että tähän lääkärikoulutukseen otettaisiin jotenkin kantaa ja ruvettaisiin miettimään, miten näitä lääkäreitä oikeasti saataisiin enemmän. Myös varmasti sitä ammatialaakin pitää miettiä, että olisi houkuttavampaa sitten olla töissäkin siellä terveysasemien ja muitten puolella. Tämä on semmoinen asia kyllä, mikä on ihan akuutti ja mikä pitää ratkaista nyt. Tuntuu, että nyt hyvinvointialueaikana piti olla, että tavallaan vähän parantuisi lääkäriinpääsy, mutta jotenkin tämä nyt saattaa mennä vähän toisinpäin. Se lääkärikoulutus on oikeasti iso ja tärkeä asia, ja se koskettaa varmasti ihan jokaista ihmistä. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Rantanen, Mari.

11.43 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Aloitan ensin tästä inkluusiosta, joka meillä on ajettu tänne peruskouluun silläkin seurauksella, että oppimistulokset ovat heikentyneet, ja kouluista kuulemme jatkuvalla syötöllä, miten rauhatonta siellä on. Jotenkin tuntuu välillä, että tämä on semmoinen sana, vähän kuin on ”hyvinvointivaltio”, että me kerromme, että se on todella hyvä juttu ja se on olemassa, vaikkei tosiasiaa se arjessa näkyisikään. Itse katson kyllä, että tätä koko inkluusiota pitäisi arvioida uudelleen. Ymmärrän sen tausta-ajatuksen siinä, että kaikilla on mahdollisuus olla samassa paikassa, mutta itse en hahmota tätä välttämättä hyväksi asiaksi.

Olen itse vammaisen lapsen äiti. Hän on käynyt erityiskoulua, ja onneksi kävikin, sillä sen lisäksi, että hän sai siellä vertaistukea, hän sai kaikki ne muut palvelut, terapeuttien palvelut, tämän koulupalvelun, lääkäripalvelut ja niin edelleen, omasta koulustaan ja koulun aikana. [Jukka Gustafsson: Se oli sitä hyvinvointivaltiota!] — Se oli sitä hyvinvointivaltiota siihen aikaan, kun asiat järjestyivät, vaikka rahaa käytettiin vähemmän. — [Jukka Gustafsson: On edelleen!] Tämän vuoksi haluaisin, että tätä pohdittaisiin. Ministeri Andersson tässä totesi, että pienryhmiä ja erityisryhmiä tulisi toteuttaa kunnissa ja alueilla, jos niille on tarvetta. Mutta kun niille on tarvetta mutta niitä ei toteuteta, niin jotenkin ajattelisin, että asiaa täytyy sitten ratkoa muilla tavoin, jotta nämä asiat tulevat huomioiduiksi.

Sitten liittyen ylipäättänsä peruskouluun: Kyllähän se on perin kummallista tämmöisenä buumeri-kansalaisena, että meillä voi sieltä saada päättötodistuksen ilman luku- ja kirjoi-

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

tustaitoa. Nythän tähän on tuotu sitten oppivelvollisuuden pidentäminen, jolloin ajatellaan, että sitten on vielä aikaa. Mutta kun sieltä toiselta asteelta pitäisi tulla ammattilaisia, niin ei siellä pitäisi olla enää aikaa miettiä tällaisia asioita. Ministeri Andersson myös totesi omassa vastauspuheenvuorossansa, että tästä pidennetystä oppivelvollisuudesta ovat hyötäneet, tutkimustuloksen mukaan, nimenomaan pienituloiset. No, näinhän se olisi kannattanut alun perinkin toteuttaa, että nimenomaan sinne, missä ei ole mahdollisuutta rahallisesti toiselle asteelle mennä ja lukioon mennä, olisi tämä kohdennettu, nimenomaan näihin henkilöihin, kuten täältä oppositiosta esitettiin. Nythän se ongelma on, että siellä tietojeni mukaan harkitaan myös tällaisia, että ajokortit maksetaan nimenomaan tämän pidennetyn ja maksuttoman toisen asteen osalta sellaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan ajokortteja. Sanoisin, että tämä on kyllä aika lähellä sosialismia, että valtio maksaa myös ajokortit, niin mukavaa kuin se onkin.

Sitten, arvoisa puhemies, on pakko ottaa kaksi asiaa vielä.

Ensinnäkin tämä varhaiskasvatuksen kriisi: Siinä on varmasti monia tekijöitä täällä kaupunkialueilla ja erityisesti pääkaupunkiseudulla. Mutta haluan kyllä muistuttaa siitä, että meillä on ollut viimeisen 11 vuoden aikana väestönkasvu tänne pääkaupunkiseudulle yli 180 000 henkilöä, siis yli 180 000. Terveystieteiden tutkimuksessa se näkyy siten, että kun sinne ei ole rakennettu uusia sairaaloita eikä saatu sairaalapaikkoja, niin kahden litran ilmapalloon ei mahdu neljää litraa ilmaa. Sama koskee varhaiskasvatusta. Jos katsotaan Uuttamaata, niin noin 90 prosenttia, lähes 90 prosenttia, on vieraskielisiä, jotka vielä tarvitsevat kahta enemmän tukea palveluissa. Ja siltä osin myös tämä asia on syytä ottaa huomioon.

Viimeisenä nostan esiin kasvatuksen perheen. Aika vähän on puhuttu tässä salissa perheistä. Me puhumme vain, että yhteiskunnan pitää tehdä sitä, yhteiskunnan pitää tehdä tätä. Kokoomus ilmoitti, että on saatava kaikki lapset varhaiskasvatukseen. Mutta haluaisin puolustaa kyllä perheitä. Mikä voi olla parempi paikka pienelle lapselle kuin oma koti, olla oman perheen kanssa silloin, kun se on lapsen edun mukaista. Tältä osin toivoisin, että me emme aivan nyt menisi sellaiseen sosialistiseen malliin, jossa kaikkea vastaa yhteiskunta, vaan että otettaisiin huomioon nämä ihmiset ja perheet myös, kun lapsista puhutaan. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Könttä poissa. — Edustaja Lohikoski.

11.48 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Ensi vuoden budjetissa on mukana useita vasemmistoliitolle tärkeitä koulutuksen ja kulttuurin panostuksia. Tällä hallituskaudella olemme panostaneet koulutukseen merkittävästi lisää kaikilla asteilla alkaen varhaiskasvatuksesta. Erityisen ylpeä olen oppivelvollisuusudistuksesta ja maksuttomasta toisen asteen koulutuksesta, ja tämän nopeasta toteuttamisesta erityisen lämmin kiitos ministeri Anderssonille.

Olen iloinen, että valtiovarainvaliokunnassa päätimme lisätä tällä kertaa lähes kaksi miljoonaa euroa lukutaitotyöhön. Lisäksi panostamme lasten oppimisvaikeuksiin puuttuvaan työhön.

Kohdensimme valiokunnassa tukea myös monille kansalaisjärjestöille ja naisjärjestöille.

Kulttuurikasvatukseen panostetaan tukemalla teatterien päiväkotijärjestelyjä ja kouluvierailuja miljoonalla eurolla. Meri-Lapin Teatteriyhdistykselle osoitimme 300 000 euron tuen, jolla

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

pelastetaan uhan alla ollut Kemin teatteritoiminta. Tämä kohde nostettiin budjettiin nimenomaan vasemmistoliiton aloitteesta, ja kiitos muille hallituspuolueille, että saimme sille vastakaikua.

Taidetestaajat-toiminnan jatko varmistetaan myös miljoonalla eurolla. Näin jokainen Suomen kasiluokkalainen pääsee jatkossakin vuoden aikana yhdelle kahdelle vierailulle kulttuurilaitoksiin. Tässä kohtaa haluan kertoa, että oma kasiluokkalaiseni on tänä vuonna ollut mukana Taidetestaajien toiminnassa ja hän piti sitä hyvin mielenkiintoisena — jos näin teinin sanoja voi lainata.

Uutena kohteena kohdensimme Koulukinon toimintaan nyt 700 000 euroa, ensimmäistä kertaa, koulujen elokuva- ja medialukutaidon opetuksen tukemiseksi. Pidän tätä hyvänä avauksena. Tässä tuetaan myös suomalaista elokuvaa ja heidän tekijänoikeuksiaan.

Yksittäisistä pienemmistä lisäyksistä nuorille nostan esiin vielä Aseman Lapset ry:n näinä aikoina erityisen tärkeän liikkuvan nuorisotyön hankkeen Walkers on Wheels tukemisen.

Arvoisa puhemies! Valiokunta kiinnitti huomiota myös korkeakoulupaikkojen alueelliseen riittävytyteen. Uudeltamaalta muutetaan enemmän pois muualle opiskelemaan. Uusi-maa on yksi yliopistomaakunnista, joissa on liian vähän yliopistojen aloituspaikkoja suhteessa uusiin ylioppilaisiin. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin huoli myös siitä, vastaako varhaiskasvatuksen opettajakoulutus määrältään varhaiskasvatuslain mukaisiin tarpeisiin. Valiokuntamme pitää välttämättömänä, että varhaiskasvatuksen opettajien lisäaloituspaikat osoitetaan nyt sinne, missä varhaiskasvatuksen opettajista on suurin puute, ja valiokunnan asiantuntijakuulemisessa todetun mukaisesti varhaiskasvatuksen opettajapula on suurin muuttovoittoalueilla, aivan erityisesti pääkaupunkiseudulla. Uusien varhaiskasvatuksen opettajien lisäaloituspaikkojen kohdennus tulisikin siis tehdä Helsingin yliopistoon.

Arvoisa puhemies! Haluan kiittää ministeri Honkosta lämpimästi e-lainauskorvauksesta ja hyvästä yhteistyöstä tämän suhteen. Kirjallisuuden alalla saimme valtiovarainvaliokunnassa talousarvioaloitteeni mukaisen lisäyksen Tekstin talon perustamiseen. Tässä oli mukana myöskin muutama muu kollega hallituspuolueista, kiitos heille. Lisäksi kun osoitimme Tekstin talon käynnistämiseen 300 000 euroa, tällä osoitamme heille tukea kirjallisuuden alan kokoavana toimijana toimimiselle sekä tekstialan ammattilaisten tukijana toimimiselle, ja he tarjoavat toimintaedellytyksiä kirjallisuuden, kääntämisen, tulkkauksen, kritiikin ja tutkimuksen ammattilaisille, ja tämä vahvistaa osaltaan myös lukutaitotyötä muun muassa koulujen kanssa tehtävän yhteistyön kautta. Lisäksi osoitimme 200 000 euroa uutena avauksena myös Suomen sanataideopetuksen seuralle, joka tekee myöskin lukutaitotyötä ja yhteistyötä kirjailijoiden kanssa.

Lopuksi haluan mainita, että valtiovarainvaliokunta on kiinnittänyt useita kertoja huomiota Kansallisen audiovisuaalisen instituutin KAVIn toimintamenojen niukkuuteen. Saamiemme tietojen mukaan toiminta on ollut alusta lähtien aliresursoitua. Olemme tehneet tästä lausuman, että instituutin rahoitus pitää saada kestäväälle pohjalle.

Lisäksi toinen lausuma koskee Kansallisarkistoa, koska Kansallisarkiston kautta rahoitetaan myöskin yksityisiä keskusarkistoja, joiden toiminta on riippuvainen tästä rahoituksesta, ja haluamme varmistaa, että arkistot, jotka pitävät sisällään suomalaista kulttuuriperintöä ja historiaa, ovat jatkossakin avoinna tutkijoille ja kaiken tiedon tallentamiselle. — Kiitos.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah poissa. — Ministeri Andersson, kolme minuuttia.

11.54 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Ajattelin vielä edustaja Rantasen puheenvuoroon vastata liittyen tähän inklusioon ja oppimisen tukeen, koska pidän tätä keskustelua erittäin tärkeänä.

Jos todetaan, että inklusio itsessään on asia, mistä pitäisi luopua, niin kysyisin sitten, että mikä se muu tapa on. Tälläkin hetkellä, siis jos on esimerkiksi vaikeasti vammaisia lapsia, totta kai heidän opetustaan voidaan järjestää kokonaan erityiskouluissa. Mutta jos puhumme tästä laajasta, siis joka viidettä oppilasta koskevasta oppimisen tuen järjestelmästä, niin siinä lähtökohta on ollut se, että myöskin ne lapset, jotka tarvitsevat tukea omaan oppimiseen, saivat sitä omassa lähikoulussaan. Jos valtio nyt tekisi linjauksen, jossa me esimerkiksi määräisimme, että kuntien pitää laittaa kaikki oppimisen tuen tarvetta omaavat oppilaat omille luokilleen, niin se tarkoittaisi viidesosaa kaikista peruskoulun oppilaista erityisluokille, erityiskouluihin. Minä en kerta kaikkiaan pidä tätä tarkoituksenmukaisena ja olen valmis vakuuttamaan, että myöskään opettajat eivät pidä sellaista ratkaisua tarkoituksenmukaisena.

Sen sijaan syytä on korjata ne ongelmat, mitä nykyjärjestelmässä on — jossa siis lähtökohta pitäisi olla se, että mennään oppilaan tarpeen ja oppilaan edun mukaan. Jos pärjää yleisopetuksen ryhmässä, niin kuin hyvin monet meidän erityisen tai tehostetun tuen päätöksen saaneista oppilaista pärjäävät, sitten he opiskelevat yleisopetuksen ryhmissä ja pidetään ryhmäkoko kohtuullisena sekä huolehditaan siitä, että erityisopettajan tai koulunkäynninohjaajien työpanosta on saatavilla, kun opettaja sitä tarvitsee. Jos oppilas tarvitsee pienryhmäopetusta, silloin niitä ryhmiä pitää järjestää. Tällä hetkellä ongelma on se, että kunnat sanovat, että raha ei riitä näihin pienryhmiin. Siinä ei oppilaan etu ohjaa kuntien toimintaa riittävästi.

Siksi minun näkemykseni on ollut se, että tämä on se ongelma, mihin meidän pitää keskittyä, ja tämä pitää korjata vahvistamalla ihan lainsäädännönkin tasolla oppilaan oikeutta pienryhmäopetukseen mutta ennen kaikkea osoittamalla lisää resursseja oppimisen tuen kokonaisuudistukseen. Tämä ongelma ei korjaannu ilman sitä, ja jos me lähdetäisiin siitä, että meidän pitäisi alkaa siirtää viidesosa kaikista Suomen peruskoulujen oppilaista erityisluokille, niin se kuulkaas vasta maksaisikin ja paljon enemmän kuin se 200 miljoonaa, mitä minä olen esittänyt ensi kaudella osoitettavaksi tämän oppimisen tuen kokonaisuudistukseen. Eli tälle tasolle pitäisi pikkuhiljaa tässä keskustelussa siirtyä, jotta me puhumme oikeista ja samoista asioista.

Puhemies Matti Vanhanen: Yksi puheenvuoro ennen taukoa. — Edustaja Kemppi.

11.57 Hilkka Kemppi kesk: Arvoisa herra puhemies! Koronan oppi oli se, että moni asia jää tekemättä, jos päiväkodin ovet ovat kiinni, sairaalaan ei pääse tai peruspalvelut eivät toimi. Toisaalta sama tilanne on edessä osaajapulana myötä, joka vaivaa meitä jo tällä hetkellä. Laskeskelin yhteen eri alojen osaajapulatarpeita vuoteen 2030 mennessä, ja luku ylittää monta sataatuhatta uutta osaajaa. On selvää, että meidän on tehtävä ryhtiä ja soveltava yhteisestä maalista.

Olen varsin kiitollinen hallitukselle siitä, että se on lisännyt yli 12 000 aloituspaikkaa suomalaisiin korkeakouluihin kautta maan — se on varsin tärkeä viesti yhteiskunnalle sii-

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

tä, että me teemme kaikkemme, että osaajia löytyy — ja tänään ministeri totesi, että niitä on pyydettyä lisätty myös pääkaupunkiseudulle. Erityisesti pääkaupunkiseudulla osaajapula on tälläkin hetkellä valtavan suuri. [Mari Rantanen: Samoin työttömien määrä!] Näen kuitenkin, että vuoteen 2030 mennessä on lisättävä vielä vähintään 20 000 korkeakoulujen aloituspaikkaa, ja tämän osalta kysyisinkin erityisesti tällä hetkellä vaaligallupeja johtavalta kokoomukselta: millä tavoin kokoomus on sitoutunut näiden aloituspaikkojen lisäämiseen ja tähän jatkuvaan suureen hyppyyn osaajien löytämiseksi?

Osaajapulien johtamista tulee myös kehittää. Suomeen tarvitaan parempi kokonaiskäsitys osaajapulien vakavuudesta ja alat ylittävistä kokonaisuudesta. Kysymys on totta kai myös opiskelukyvystä. Nimittäin jatkuvasti saamme viestiä, meillä on erilaisia huolia: mielenterveys, nuorten jaksamisen haasteet, jengiytyminen pääkaupunkiseudulla tai esimerkiksi äsken ministeri Anderssonin esiin nostama tosiasia siitä, että joka viides koulussa perusopetuksessa opiskeleva lapsi tai nuori on tuen tarvitsija. Tärkeintä on totta kai se, että me pystymme vastaamaan näihin ilmiöihin yksitellen mutta toki myös isossa kuvassa.

Pidän erittäin oleellisena sitä, että hallitus on tehnyt perhevapaaudistuksen, lapsistrategian ja nyt myös kansallisen lapsistrategiayksikön. Tämä perustetaan sosiaali- ja terveysministeriön yhteyteen valvomaan lapsistrategian eteenpäinviemistä, mutta näen, että siinä erittäin iso osa on myös opetus- ja kulttuuriministeriön tekemällä työllä, koska me tapaamme nämä lapset joka päivä peruskoulussa, varhaiskasvatuksessa, neuvolassa erilaisissa tuen muodoissa.

On hyvä, että budjetissa on kohdennettu tukea lasten ja nuorten perustaitojen kehittämiseen. Erityisesti nostan esiin kahden miljoonan lisäyksen lukutaidon kehittämiseen, Liikkuvan varhaiskasvatuksen kokonaisuuteen puolitoista miljoonaa euroa, ja koulupoissaolojen ehkäisyyn kehitetty sitouttavan kouluyhteistyön malli vakiinnutetaan, ja siihen tulee nyt sitten tämä kahdeksan miljoonan euron rahoitus. Nämä ovat erittäin oleellisia. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään, ja sitä jatketaan myöhemmin tässä istunnossa. Täysistunto keskeytetään kansliatoimikunnan ja eduskuntaryhmien kokouksia varten, ja sitä jatketaan kello 16.00.

Täysistunto keskeytettiin kello 12.00.

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytynyttä yleiskeskustelua pääluokasta 29. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Kivisaari poissa, edustaja Kettunen poissa, edustaja Marttinen poissa, edustaja Hoskonen poissa, edustaja Adlercreutz poissa, edustaja Gustafsson poissa. — Edustaja Hänninen.

19.18 **Katja Hänninen vas:** Arvoisa puhemies! Aluksi jälleen haluan kiittää tätä hallitusta koulutuksen kunnian palauttamisesta. Oppivelvollisuuden laajentaminen on tarkoittanut aidosti maksutonta toisen asteen koulutusta jokaiselle nuorelle. Tämä on monelle perheelle tässä ajassa erittäin tärkeä taloudellinen tuki ja erityisesti nuorten yhdenvertaisuutta ja koulutuksen tasa-arvoa vahvistava uudistus. Enää yhdenkään nuoren ei tarvitse valita opiskelupaikkaa taloudellisin perustein, vaan jokaisella nuorella on sosioekonomisesta taustas-

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

taan riippumatta aidosti samanlaiset lähtökohdat kouluttautua haluamalleen alalle. Tämä uudistus tulee jäämään historiankirjoihin, ja tällä uudistuksella vahvistamme osaamista ja myös työllisyyttä.

Olen iloinen myös siitä, että varhaiskasvatusmaksuja lasketaan nyt pysyvästi 70 miljoonalla eurolla. Sotaa pakenevien ukrainalaisten lasten tueksi hallitus kohdentaa myös erikseen varhaiskasvatukselle 60 miljoonaa euroa. Varhaiskasvatus on ennen kaikkea lapsen oikeus, ja vasemmistoliiton pitkän linjan tavoite on maksuton varhaiskasvatus, johon tämä on yksi askel. Maksujen alentaminen lisää myös työnteon kannustimia ja parantaa pieni- ja keskituloisten perheiden toimeentuloa, mikä on erittäin tärkeää tässä ajassa, jossa inflaatio nostaa arkielämisen kustannuksia dramaattisesti. Ihmettelen kovasti sitä, että perussuomalaiset aikaisemmin kritisoivat tätä varhaiskasvatusmaksujen alentamista omissa puheenvuoroissaan, vaikka kyseessä on toimi, jolla tavallisten suomalaisten taloudellista tilannetta helpotetaan.

Tärkeää on, että ammatillisen koulutuksen pysyvää perusrahoitusta myös korotetaan nyt 50 miljoonalla eurolla ja oppivelvollisuuden laajentamisen ja maksuttoman toisen asteen asteittaista toimeenpanoa jatketaan. Aiemmin päätetyn mukaisesti hoitajamitoituksen muutokseen vastaamiseksi lähihoitajien koulutukseen varataan ensi vuodelle 30 miljoonaa euroa, ja valtionosuusrahoitteiseen työvoimakoulutukseen esitetään 7,8 miljoonan euron lisäystä, jolla voidaan kouluttaa 700 uutta hoiva-avustajaa vuosina 2023—2024. Kaikkiaan tavoitteena on tuhannen uuden hoiva-avustajan kouluttaminen työvoimakoulutuksena vuosien 22—24 aikana. Tämä on hyvä asia, ja toivon, että myös Koulutuskeskus Brahe saisi vihdoinkin lähihoitajakoulutuksen järjestämisluvan, sillä alueemme väestö ikääntyy ja lähihoitajista on myös meidän alueellamme huutava pula.

Arvoisa puhemies! Tässä vaikeassa ajassa on tärkeää, että opiskelijoiden taloudellista tilannetta ja arkea yritetään helpottaa. Opintotuen tuloarvoja korotetaan 50 prosentilla ja opiskelijoiden ateriatukea korotetaan 25 senttiä ateriala kohden. Myös opintorahan huoltajakorotukseen ehdotetaan 10 euron nostoa kuukaudessa vuoden 2023 ajaksi. Nämä voivat kuulostaa pieniltä panostuksilta, mutta ovat sitäkin tärkeämpiä erittäin pienillä tuloilla sinnitteleville opiskelijoille. Tietysti parasta olisi, jos pystyisimme löytämään yhteisymmärryksen riittävän perusturvan käyttöönottamiseksi myös opiskelijoille, joista suurin osa tällä hetkellä joutuu nostamaan lainaa syödäkseen ja elääkseen.

Hallitus jatkaa pitkäjänteistä tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen vahvistamista. Panostuksia tutkimus- ja kehittämistoimintaan siis jatketaan. Suomen tavoitteena on nostaa tutkimus- ja kehittämismenot neljään prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteen vuoteen 2030 mennessä. Valtion t&k-toiminnan rahoituksen kokonaissummaksi vuonna 23 arvioidaan 2,4 miljardia euroa. Summa sisältää hallituskaudella aiemmin päätetyt, merkittävät panostukset yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen sekä Suomen Akatemian rahoitukseen.

Arvoisa puhemies! Nuorisotyön määrärahoihin ehdotetaan noin 77 miljoonaa euroa, ja lasten ja nuorten harrastustoimintaan ehdotetaan aiempien päätösten mukaisesti 14,5 miljoonaa euroa. Niin kutsuttu Suomen malli tuo lisää harrastuksia lasten ja nuorten koulupäivän yhteyteen, ja tarkoituksena on, että harrastukset valitaan koulun oppilaiden toiveita noudattaen. Tämä edistää lasten ja nuorten hyvinvointia, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Sarkomaa poissa, edustaja Kauma poissa, edustaja Ovaska poissa, edustaja Kilpi poissa, edustaja Eestilä poissa. — Edustaja Mattila.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

19.23 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa puhemies! Tällä hallituskaudella on näkynyt vahva alueellinen ajattelu koulutuspolitiikassa. Koulutuspolitiikka on voimakas väline vaikuttaa alueiden elinvoimaan, sillä se lisää osaavan työvoiman saatavuutta juuri siellä, missä sitä tarvitaan. Osaava työvoima on yritysten ja elinkeinoelämän kannalta elintärkeä menestymiskysymys.

Erityisesti keskustalaisten tiede- ja kulttuuriministerien työtä on helppo kehua. Uusia ammattikorkeakoulu- ja korkeakoulupaikkoja on lisätty tuhansia eri puolille maata. On myös avattu uusia yliopistokoulutuksia, kuten psykologikoulutus Oulun yliopistoon. Se tulee vastaamaan suureen ammattilaispulaan, mikä vallitsee mielenterveyskentällä Pohjois-Suomessa. Tutkittu tosiasia on, että opiskelupaikalla ja työelämään sijoittumisella on yhteys.

Parhaillaan raivoava sota Ukrainassa on vaikuttanut myös Suomeen ja sen osiin eri tavalla. Kun Venäjän raja meni kiinni, muuttui alueen elämä merkittäväällä tavalla. Haastavassa ajassa hallitus luottaa osaamisen ja tutkimuksen voimaan. Hallituksen linja kertoo jälleen vahvasta aluepoliittisesta tahdosta. Tukitoimia kaipaavaa itäistä Suomea vahvistetaan myös koulutuksen keinoin. Opiskelijapaikkoja lisätään vetovoima-aloille itäisen Suomen korkeakouluihin osaajapulaan vastaamiseksi sekä osaamis- ja koulutustason nostamiseksi. Yhteensä itäiseen Suomeen osoitetaan kymmenen miljoonaa euroa kohdennettavaksi korkeakoulujen aloituspaikkoihin, tutkimusinfrastruktuurien vahvistamiseen ja korkeakoulujen kykyyn houkutella kansainvälisiä opiskelijoita.

Aluepoliittista ajattelua toivoisi myös toisen asteen opiskelupaikkoihin muualle Suomeen. Kauttaaltaan Suomessa on kova pula hoitajista, ja yksi keino ratkoa hoitoalan kriisiä on lisätä lähihoitajakoulutusta. On selvää, että hoitoalalla täytyy lisätä eri tavoilla pitovoimaa, jotta alanvaihtajat vähenisivät. Eläköityminen hoitoalalta tapahtuu kohta rysäyksellä, joten uusia hoitoalan ammattilaisia tarvitaan ihan selvästi. Siksipä olemme Pohjois-Pohjanmaalla ymmällämme, ettei opetusministeri ole kuullut Raahen seutukunnan ja alueen elinkeinoelämän viestintää tarpeista saada koulutuksen järjestämislupa maanrakentamis- ja lähihoitajakoulutuksille. Työelämätoimikunta katsoo asiaa kapeasta näkökulmasta, mutta ministeriössä olisi niin haluttaessa mahdollisuus laajempaan kokonaisarvioon tilanteesta. Olemme pettyneitä, ettei siellä ole halua kuunnella alueiden ja elinkeinoelämän tarpeita.

Arvoisa puhemies! Talousarvioesitys vuodelle 23 jatkaa koulutukseen ja kulttuuriin panostamista. Tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa, kaventaa oppimiseroja ja lisätä koulutuksellista tasa-arvoa. Niin ikään halutaan vahvistaa kulttuurin ja taiteen keinoin tapahtuvan luovan työn tekemisen edellytyksiä ja osallisuutta.

Tämä hallitus jatkaa Sipilän hallituksen aloittamaa varhaiskasvatusmaksujen alentamista. Samalla korotetaan myös yksityisen tuen hoitolisää. Nopeasti kohoavien elinkustannusten aikana nämä ovat varmasti tervetulleita kädenojennuksia lapsiperheille.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Talvitie poissa, edustaja Kankaanniemi poissa, edustaja Hopsu poissa, edustaja Junnila poissa, edustaja Laakso poissa, edustaja Lundén poissa, edustaja Reijonen poissa, edustaja Rantanen poissa, edustaja Aittakumpu poissa. — Edustaja Holopainen, Hanna.

19.27 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Tällä hallituskaudella on aloitettu koulutuksen kunnianpalautus, ja tämä hallitus onkin lisännyt yhteensä miljardi euroa eri

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

koulutusasteille. Koulutukseen investointi on investoimista tulevaisuuteen, elinvoimaisuuteen, kilpailukykyyn sekä yhteiskunnan kriisinkestävytyteen. Meidän on varmistettava, että kaikki pidetään mukana. Vahva talous pohjautuu korkeaan osaamistasoon. Vaikka tällä kaudella korjaustoimia on tehty paljon, aiempien hallitusten koulutusleikkausten jälki näkyy valitettavasti vielä pitkään. Tämän todistavat muun muassa tilastot suomalaisten nuorten lukutaidosta. Lukutaidon taso on heikentynyt 2000-luvulla, ja heikkojen lukijoiden osuus on lähes tuplaantunut kymmenessä vuodessa. Suomessa onkin yhä enemmän nuoria, joiden lukutaito peruskoulun jälkeen ei riitä opiskeluun ja yhteiskunnassa toimimiseen, ja he ovat vakavassa riskissä syrjäytyä. Näiden nuorten kohdalla lyhytnäköinen valtiontalouden tasapainottaminen on ollut varsin kohtalokasta. Näiden nuorten kohdalla emme ole pystyneet toteuttamaan heidän oikeuttaan saada riittävää tukea kasvuun ja oppimiselle.

Arvoisa puhemies! Osaamiserojen kaventaminen onnistuu vain, mikäli oppimisvaikeuksien tunnistaminen ja oppimisen tukeminen pystytään toteuttamaan nykyistä paremmin. Oppimiserojen kasvun taustalta löytyvät myös kasvaneet erot hyvinvoinnissa ja toimeentulossa, joten toimia tarvitaan usealla eri sektorilla. Tämän hallituksen toteuttama Oikeus oppia -ohjelma on etsinyt ratkaisuja ja hyviä käytäntöjä esi- ja perusopetuksen tasarvon ja yhdenvertaisuuden parantamiseksi. Kaikkein tehokkainta tuki on silloin kun sitä on tarjolla mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Ohjelma onkin sisältänyt muun muassa kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun sekä rahoitusta joustavan alkuopetuksen pilotoinnille. Mitä pidemmälle oppilas joutuu pinnistelemaan ilman riittävää tukea, sitä enemmän siitä on haittaa hänen itsetuntonaan ja opiskelumotivaatiolleen. Laadukas varhaiskasvatus onkin aivan avainasemassa, jotta saamme parannettua oppimistuloksia jatkossa.

Tämä hallitus on toteuttanut historiallisen oppivelvollisuus uudistuksen ja toisen asteen maksuttomuuden. Nyt oppivelvollisuuden piirissä aloittaakin jo kolmas ikäluokka. Ensimmäisten tulosten perusteella uudistus on onnistunut vähentämään koulupudokkuutta. Tällä hetkellä kun inflaatio ja energian hintojen nousu kurittavat pienituloisia perheitä, on monelle perheelle varmasti helpotus, että toisen asteen opiskelu on maksutonta.

Muita tällä hallituskaudella toteutuneita parannuksia ovat muun muassa ammatillisen koulutuksen rahoituspohjan vahvistaminen, lukion laatustrategia sekä lukio-opiskelijoiden oikeus tukiopeukseen. Jatkossa toimia tarvitaan myös lisää. Erityisen tärkeää on toteuttaa oppimisen tuen järjestelmän kokonaisuusuudistus sekä löytää entisestään uusia keinoja koulutukseen liittyvien alueellisten ja sosiaalisten erojen kaventamiseen.

Arvoisa puhemies! Paljon riippuu kuntien kyvystä rahoittaa laadukasta koulutusta ja panostaa lasten ja nuorten hyvinvointiin. Valiokunta onkin mietinnössään nostanut esiin valtionosuusjärjestelmän ja kuntarahoituksen uudistustarpeet. Meidän on syytä olla syvästi huolissamme nuorten hyvinvoinnista. Yhä useampi nuori kärsii mielenterveysongelmista tai kokee henkistä kuormitusta. Koronarajoitukset ovat jättäneet jälkensä nuorten hyvinvointiin. Nuorisotyö, nuorten työpajatoiminta sekä nuorten harrastusten tukeminen tarvitsevat rahoitusta tulevina vuosina. On tärkeää, että valtion rahoituksella huolehditaan nuorille suunnattujen palvelujen alueellisesta yhdenvertaisuudesta. Niiden saatavuus ei saa olla riippuvaista yksittäisen kunnan taloudellisesta tilanteesta.

Arvoisa puhemies! Taiteella ja kulttuurilla on merkittävät vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin, ja onkin tärkeää tukea laajasti lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua taide- ja kulttuuriharrastuksiin.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

Liikkumattomuus maksaa yhteiskunnalle vuosittain yli kolme miljardia. Liikunnallisen elämäntavan perusta luodaan jo lapsuudessa. Onkin erinomaista, että valiokuntatyössä on haluttu varmistaa Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman jatkuvuus.

Arvoisa puhemies! Suomen tavoitteena on nostaa tutkimus- ja kehittämismenot neljään prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteen mukaan yksityinen sektori kattaisi menoista kaksi kolmasosaa ja julkinen sektori yhden kolmasosan. Vaikka viime vuosina rahoitus on ollut hienoisessa kasvussa, kasvu ei ole vielä riittävää, jotta pääsisimme tuohon tavoitteeseen.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Risikko.

19.33 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tänä päivänä käymme keskustelua nimenomaan täältä opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokasta, ja täällä aamusella tai aamupäivällä, kun täysistunto alkoi, kuulimme jaoston puheenvuoron. Minä olen oikein tyytyväinen siitä, että näistä niin sanotuista joululahjarahjoista ja niistä eduskunnan päätettävistä oli kohdistettu lukutaitoon ja kulttuuriin. Nuori Yrittäjyys -hanke sai lisää rahoitusta, ja sitten nämä erilaiset, muun muassa museotoiminta, kuten Muisti-museo, saivat tämmöistä tukirahaa, ja se on erittäin hyvä. Nämä ovat kuitenkin sellaisia. Täällä oli paljon muitakin, eli tässä nyt vain mainitakseni, eli kiitos hyvästä työstä jaoston väelle. Toisaalta voi sanoa, että myös sivistysvaliokunnan ääni on siellä kuulunut.

Suomessahan on yleensä korkea koulutustaso ollut, ja meillä on hyviä tuloksia. Meillä ovat Pisa-tuloksetkin olleet tosi hyviä. Nyt on kuitenkin näkyvissä, että meillä oppimistulokset ovat heikentyneet. On arvioitu, että joka kahdeksas nuori valmistuu perusopetukselta ilman perustaitoja eli kirjoitus-, luku- tai laskutaitoa, ja se on kyllä erittäin vaarallista, jos ajatellaan, että meillä on tavoitteena jatkuva oppiminen ja myöskin se, että nuoret pääsisivät myöskin eteenpäin, suorittaisivat joko ammattitutkinnon, ammatillisen koulutuksen tai sitten lukion ja siitä sitten korkeakoulutukseen, kun tavoitteena on kuitenkin 50 prosenttia korkeakoulutettuja tulevaisuudessa. Se on aika haastavaa, koska jos meillä on tällainen tilanne, että joka kahdeksannella ei ole niitä perustaitoja, niin ei niitä siellä seuraavalla tasolla sitten pystytä kuitenkaan korvaamaan ja korjaamaan.

Lisäksi nämä hyvinvointiongelmien: On arvioitu, että noin 20 prosentilla on mielenterveysongelmia. 5 prosenttia on näitä nepsy-nuoria — eli neuropsykiatrisia ongelmia — ja sitten on vielä näitä oppimisen vaikeuksia arvioitu 20 prosentilla. Nämähän saattavat kietoutua myös toisiinsa, eli siinä mielessä nämä prosentit ovat tässä vähän turhia luetella, koska nehan kietoutuvat toisiinsa. Jos on ihmisellä ahdistuneisuutta ja masentuneisuutta, niin kyllä siinä vaikeaa on sitten oppiakin, ja samoin näissä neuropsykiatrisissa ongelmissa, joista sanon, että ne ovat vasta jäävuoren huippu, kun 5 prosenttia on löydetty ja saatu diagnoosi. Onneksi meillä ovat kehittyneet tutkimukset ja myös hoidot, mikä on sinänsä hyvä.

Kysyin myöskin Pohjanmaan luokanopettajilta, mitkä olisivat sellaisia pointteja, mitä haluaisitte nostaa täällä eduskunnan käsittelyyn, mitä opettajat nyt toivovat. He toivovat nimenomaan työrauhaa. He toivovat, että he voisivat keskittyä oppimisen tukemiseen ja opettamiseen. Kaikki tällaiset hankkeet ja byrokratian lisääminen, mitkä liittyvät esimerkiksi siihen, jotta saa tällaista oppimisen tukea: kun on kyllä erilaisia tasoja ja erilaisia palveluja tähän oppimisen tukeen mutta se on aika byrokratian takana, niin siitä syystä he toivovat, että he saisivat nyt keskittyä nimenomaan siihen opettamiseen. Toinen sitten, mitä he toivovat, on tämä: oppimisen tuki. Tämähän on niin, ministeri Anderssonkin on tunnista-

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

nut ja tunnustanut sen, että ihan pitkälle ei vielä päästy tämän hallituksen aikana, pitää jatkaa ensi kaudella, ja kyllähän tämä oppimisen tuen järjestelmä on se, mihin meidän pitää tulevaisuudessa erityisesti paneutua.

Opettajilta tulee myös sellainen viesti, että tällaista moniammatillista tukea tarvittaisiin enemmän, eli juuri kun on joitain ongelmia, niin sitten nämä tulevan hyvinvointialueen osajat pitäisi olla mukana, kuten sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaiset, mistä sitten seuraakin se huoli, miten me pystymme aivan varmasti korvamerkitsemään koulupsykologit, -kuraattorit, kouluterveydenhoitajat sinne kouluihin oppilaitten lähelle, kun tilanne on se, että myös työikäisillä on valtava tarve näistä samoista asiantuntijoista. No, me pyrimme tietysti siihen tuolla alueilla.

Kokoomuksen vaihtoehtobudjettihan oli tällainen, voi sanoa, että siellä on tällainen sivistysmiljardi. Me halutaan vahvistaa varhaiskasvatusta ja sen laatua, nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisastetta, me halutaan lisätä varhaiskasvatuksen ammattilaisia, niiden aloituspaikkoja, me halutaan vahvistaa perusopetuksen laatua ja tasata näitä oppimiseroja, ja sitten tavoitteena on tällainen osaamistakuu, eli perustiedot ja -taidot pitäisi olla jokaisella perusopetuksen lopettavalla, päättävällä, eli juuri sitä opetuksen laatua pitäisi saada nousemaan. Sitten meillä on tietysti tavoitteena, että lukiokoulutuksen laatua ja saavutettavuutta vahvistetaan. Myös työikäisten osaamistasoa halutaan nostaa, ja tämä jatkuvan oppimisen järjestelmän kehittäminen jatkukoon. Tki-panostukset ovat myös meidän vaihtoehtobudjetissamme. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Holopainen, Hanna.

19.38 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Jatkan vielä hetken tuota äsken kesken jäänyttä puheenvuoroa.

Tosiaan vielä näistä t&k-panostuksista. Tarvitsemme siis toimia sekä julkisen että yksityisen rahoituksen kasvattamiseksi, ja onkin tärkeää, että eduskunta on hyväksynyt lakialoitteen, jolla pystytään kannustamaan yrityksiä lisäämään näitä t&k-investointeja mahdollistamalla menojen verovähennys.

70 prosenttia yrityksistä kokee tällä hetkellä pulaa osaavasta työvoimasta, ja osajapula onkin tällä hetkellä keskeisin uhka meidän talouskasvulle ja kilpailukyvyyn kehitykselle. Tavoitteena on, että vähintään 50 prosenttia nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulututkinnon, ja tämän tavoitteen saavuttamiseksi on laskettu tarvittavan noin 100 000 uutta korkeakoulututkintoa sekä uusien ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän kolminkertaistamista vuoteen 2030 mennessä. Korkeakoulutettujen määrä on kasvanut toivottua hitaammin, ja tavoitteeseen pääseminen edellyttää jatkossa pitkäjänteistä yli vaalikausien ulottuvaa suunnitelmaa aloituspaikkojen lisäämisestä. Eduskunnan valiokuntatyössä on noussut esiin erityisesti ammattikorkeakoulun merkitys ja tarve ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen lisäämiselle. Asiantuntija-arvioiden mukaan ammattikorkeakoulutuksen kysyntä tulee kasvamaan tulevaisuudessa työelämässä eniten.

Hyödyntämätöntä elinvoiman potentiaalia löytyy runsaasti myös luovilta aloilta, ja on tärkeää, että luovien alojen edistämiseen on nyt panostettu. Tulevalla vaalikaudella on tärkeää laittaa toteutukseen kulttuurialan tulevaisuustyöryhmän raportin ehdotukset. Työryhmä on ehdottanut muun muassa, että vuoteen 2027 mennessä nostetaan taiteen ja kulttuurin budjettirahoitus yhteen prosenttiin talousarvion menoista.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan vielä kiittää panostuksista itäisen Suomen elinvoimaan tässä poikkeuksellisessa tilanteessa, jossa rajaseutua on kovasti kuritettu maailmanpoliittisen tilanteen vuoksi. Vuoden 2023 budjetissa itäisen Suomen osaamistason nostaminen kymmenen miljoonan euron lisäpanostuksella alueen korkeakoulujen aloituspaikkojen kautta on erittäin tervetullut panostus.

Valiokunta ansaitsee myös kiitokset 100 000 euron lisärahoituksesta Sodan ja rauhan keskus Muistin näyttelytoiminnan kehittämiseen. Nyt jos koskaan on tärkeää lisätä ymmärrystä rauhan ylläpitämisen tärkeydestä, ja suosittelenkin lämpimästi ihan jokaiselle tässä salissa vierailua Mikkelissä ja Muistissa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Risikko.

19.40 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Holopaisen hyvistä puheenvuorosta on hyvä jatkaa. Tuo Sodan ja rauhan keskus Muisti on kyllä mielenkiintoinen käyntikohde, niin että suosittelen kaikille käymistä. Se on niin loistavasti toteutettu. Kiitos siitä, ja kiitos, että se sai lisää tässä rahaa.

Toinenkin syy, miksi otin puheenvuoron tähän, oli nimenomaan edustaja Holopaisen hyvä puheenvuoro. Nostitte esille ammattikorkeakoulut. Ammattikorkeakouluillahan on valtavan suuri merkitys, koska meillä on kaksi isoa tavoitetta — toinen on se, että 50 prosenttia pitäisi olla korkeakoulututkinnon suorittaneita, ja sitten on tämä neljän prosentin tki-osuus bkt:stä — ja molempiin näihin tarvitaan ammattikorkeakouluja. Todellisuus on, että perusrahoitus on nyt valitettavasti laskenut vuosien aikana. Siihen varmasti on monikin hallitus syyllinen, niin että se ei ole nyt ainoastaan joku yksi hallitus, mutta sanoisin, että ammattikorkeakoulujen perusrahoitus on nyt kyllä korjattava tulevaisuudessa. Jos me lähdetään siitä, että me halutaan se 50 prosenttia korkeakoulututkinnon suorittaneita, niin ammattikorkeakouluilla on nimenomaan sitä ammatillisesti painottunutta korkeakoulututkintojen antamisen mahdollisuutta, ja se on tuiki tärkeää, kun ajattelee tätä kohtaantongelmaakin, mikä meillä on. Meillä on työvoimapula, mutta sitten meillä on myös työttömiä, ja meidän pitää osaamisen tasoa saada nostettua.

No sitten näistä alueellisista: Siitä antaisin nyt kyllä hallitukselle pyyhkeitä, kun lähdetään tästä alueellisesta. Täällä edustaja Holopainen kiitteli kyllä Itä-Suomen saantoja, mutta kyllä Etelä-Pohjanmaa, Seinäjoen ammattikorkeakoulu, on kärsinyt aloituspaikoissa. Versus siihen, mitä meillä on nuoria, siihen ikäluokkaan nähden, meillä on prosentuaalisesti kaikkein vähiten näistä alueista aloituspaikkoja.

No tietenkin aloituspaikkoja tarvitaan sitten muuallekin ja muillekin aloille, ja tarvitaan myös tiedekorkeakoulupaikkoja, ja yksi näistä on varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikat.

Sitten yksi vielä sellainen kehitettävä kohde on kyllä lukiokoulutus, koska jotta meillä säilyy koko Suomessa mahdollisuus lukio-opetukseen ja -koulutukseen, me tarvitaan saatavuuden varmistamista ja saavutettavuuden varmistamista. Siihen, miten se sitten järjestetään, että kaikilla on siihen mahdollisuus, kyllä pitää ensi kaudella paneutua tiiviisti. Ja sitten rahoitus: kunnat maksavat siitä suurimman osan.

Vielä haluan sanoa jatkuvan oppimisen järjestelmästä, että se jäi täysin kesken. Meidän on tehtävä siihen, kuka järjestää, kuka tuottaa, ketkä maksavat, mikä on omavastuuosuus opiskelijalla itsellä ja mitkä ovat opintososiaaliset edut. Jatkuvan oppimisen järjestelmä vaatii remontin. — Kiitos.

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Holopainen, Hanna.

19.43 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Vielä muutama sananen:

Kuten edustaja Risikko tuossa hyvin mainitsi, ammattikorkeakoulun merkitys useasti unohtuu näissä keskusteluissa. Jos mietitään sitä, että halutaan meidän pk-yrityssektorilla nimenomaan näitä t&k-panostuksia kasvattaa ja meidän koko toiminnan jalostusarvoa ja muuta nostaa, niin se ei oikeastaan onnistu ilman näitä ammattikorkeakouluja, koska ammattikorkeakoulut tuntevat sen oman alueensa ja he pystyvät matalammalla kynnyksellä tarjoamaan semmoista toimintaa, joka sitten palvelee näitä paikallisia yrityksiä. Kun myös mietitään sitten tätä työvoiman kohtaanto-ongelmaa, jossa kysymys on myöskin siitä, kuinka siellä alueellisesti pystytään aina vastaamaan mahdollisimman nopeasti niihin osaamistarpeisiin, niin tässä ammattikorkeakoulut ovat kyllä todella ratkaisevassa asemassa, ja niitten tilanteesta on puhuttu liian vähän.

Kun nyt näitä tutkinto-oikeuksia on lisätty, on jatkossa tärkeää huolehtia siitä, että myös rahoitus sitten seuraa näitten lisättyjen opiskelupaikkojen mukana riittävästi.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Risikko.

19.44 Paula Risikko kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Vielä jatkan tuosta ammattikorkeakoulujen merkityksestä myöskin tki-panostuksissa ja siitä, että eipä kovin monilla pienillä yrityksillä — meidän alueellamme on valtavasti yrittäjyyttä, meillä on pk-yrityksiä paljon — ole mahdollisuus kovin paljon satsata. Se yhteistyö ammattikorkeakoulujen kanssa on aika matalan kynnyksen toimintaa, elikkä senkin tähden me tarvitaan sitä, että myös pk-yritykset pystyvät saamaan sitä tutkittua tietoa yhteistyössä ammattikorkeakoulujen kanssa.

Mutta siitä erityisesti haluan tässä vielä lopuksi mainita — josta oli tarkoitus sanoa ministereitten täällä ollessa — että nyt kannattaisi kyllä olla etukenossa näitten nuorten hyvinvointiasioitten suhteen. Tiedänkin, että näistä hyvinvointiasioista on paljon opetus- ja kulttuuriministeriön sektorilla keskusteltu, mutta minä olen nyt todella huolissani siitä, että kun me jo tiedämme, miten paljon sitä pahoinvointia on ja korona on vielä pahentanut sitä, niin nyt kyllä suosittelisin, että OKM ja STM muodostaisivat ihan tällaisen pienen työryhmän vaikka virkamiestasolla, että mitä yhdessä tehdään.

Katsokaas, kun tulee tämä hyvinvointialue, niin ne kouluterveydenhoitajat, -kuraattorit ja koulupsykologit eivät todellakaan ole välttämättä enää kouluille korvamerkittyjä siellä. Kun meillä on valtava pula työikäisten ja eri-ikäisten mielenterveyspalveluissa näistä psykologeista esimerkiksi ja terveydenhoitajista on eri alueilla pula, niin minä olen todella huolissani siitä, miten me säilytetään oppilashuollon palvelut kouluissa ja lähellä opiskelijaa. Mekin ollaan tietysti sivistysvaliokunnassa siitä sanottu, me ollaan lausuttu siitä, ja kaikki kyllä juhlapuheissa sen puolesta puhuvat, mutta kun totuus on se, että meiltä puuttuu henkilöstöä, niin minä toivoisin sillä tavalla, että nyt ihan virkatasolla tai jopa ministerit pohtisivat tätä, minkälaista ohjeistusta annetaan sinne hyvinvointialueille ja kunnille siihen rajapintaan. Nimittäin tähän on rajapintatyötä. Kunnissa on se koulutus, mutta kun se apu sieltä sotesta pitäisi tulla hyvinvointialueilta. Ja siitä on minulla nyt huoli, että ne asiantuntijat varmasti liikkuvat ja heihin saadaan yhteys. Sitä opettajatkin toivovat, että mahdollisimman nopeasti saisi sen avun, jos lapsi, nuori tarvitsee esimerkiksi koulupsykologia. Meidän alueellamme esimerkiksi erään lapsen kohdalla kaksi kuukautta piti odotel-

Budjetin alikohta PTK 141/2022 vp

la, kun sanottiin, että kaksi kuukautta on tuonne koulupsykologin pakeille odotus. Ei se voi jatkua tällä tavalla, mutta meidän pitää nyt tavalla tai toisella varmistaa, että me saadaan heidät pidettyä siellä kouluissa lähellä opiskelijoita. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pääluokan käsittely keskeytettiin.